

Tečaj XXV.

Lipanj 1901.

Broj 6.

Šumarski list

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

Izdaje

Upravlji. odbor hrv.-slav.
šumarskoga družtva.

Uredjuje **Ivan Partaš**.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1901.

Naklada hrv. slav. šumarskoga družtva.

Šumarski list.

Br. 6.

U ZAGREBU, 1. lipnja 1901.

God. XXV.

Uvrstbina oglasa: za 1 stranicu 16 K.; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K.; za $\frac{1}{3}$ stranice 5 K. 20 fil.; za $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Za višekratno uvrštenje primjerena popustbina.

Postanak i napredovanje šumsko-poljskog gospodarstva, naposeb kod imovne obćine petrovaradinske.

Napisao S. Milutinović.

Za prolaznu uporabu šumskog zemljišta u poljskom gospodarstvu znade se već od davnine, no brižljivije i sistematski počela se je ova vrst gospodarenja njegovati tek u početku prošloga stoljeća, i to ponajprije u Njemačkoj, te je kao jedan od prvih znamenitih zagovaratelja slovio oko godine 1816. do 1817. H. Cotta.

Od toga doba jako se je počela sa ovim načinom gospodarenja računati, tako, da je oko polovine stoljeća već na sve strane uvadjan, no rek bi da je tada odmah već i kulminirao, jer mu uporaba u drugoj polovini stoljeća poče naglo jenjavati, te ga na mnogih mjestih ili napustiše ili samo još djelomice zadržaze.

Prvim početkom gajenja šumsko-poljskog gospodarstva išlo se je za tim, da se neka izvjestna šumska površina prepusti na 2—3 godine izključivoj poljskoj privredi, a poslednje godine da se sjetvom žitka spoji i ona šumskoga sjemena, te površina tako ponovno zašumi, što je obično bilo u dužnosti zakupnika, koji je tim imao odštetiti šumovlastnika za bezplatno uživanje odnosnog zemljišta, no razumije se uvjek uz uvjet, da ga sam i izkrči.

Kasnije se je to promienilo, pošto se ovakav postupak činio tadanjim šumarima neshodnim, jer da se time izgubi mnogo vremena, koje je baš za šumogojce preskupo, kada se uzme u obzir kako dugo već i inače treba dok se valjana šuma uzgoji.

S toga počeše mnogi — naročito Cotta — preporučivati, da se na izkrčenoj površini sije zajedno sa poljskim usjevom i šumsko sjemenje. — No i pored svoje prednosti obzirom na dvostruku korist, nije se ni ovaj princip u svojoj čistoći dugo održao. Bojazan da bi izdanci iz raznovrstnog zaostalog korenja nadvladali, kada bi se istom izkrčena sječina odmah i pošumila, te tako svrhu — da se uzgoji čista sastojina — osjetila, odvrati šumare i od ovog načela, te se oni reć bi i nehotice opet približiše onome prvobitnome.

Kao svako poduzeće imade šumsko poljsko gospodarstvo, kako kod jednog, tako i drugog svog postupka i prednosti i mana, te će izkusnoga šumara već same okolnosti uputiti da li i kojega da se lati, no u svakom slučaju neka se ne zaboravi uzeti obzir na sljedeće:

1. Izključiva uporaba šumskog tla u poljskom gospodarstvu ne smije dugo trajati.
2. Sijanje poljskih plodina izmedju redova biljaka neka se obavi sa osobitim oprezom i štednjom biljaka.
3. Zemljишte treba ne samo izmedju redova nego i oko biljaka valjano i pomno obraditi.
4. Ne smiju se sijati takove poljske plodine, koje zemlju posvema oslabe.
5. Kroz sječine biljkama zasadjene, ne smiju prolaziti kolniti kod sjetve, a ni žetve poljskih plodina.

Stalno je pak pravilo, na strmim obroncima, suhom, mрšavom bezhumusnom tlu izključi za svagda šumsko poljsko gospodarstvo, ako ne želiš sniziti i umanjiti proizvodnju drva.

Da li pak da se izkrčene površine zašume sadnjom hrastovih biljaka ili sjetvom žira odvisi to od više okolnosti, a poglavito o razpoloženju i nazoru dotičnog šumovlastnika; no mi

bi obzirom na fizioložke osebine hrasta kao i na uštedu vremena i novaca barem kod nas u Slavoniji, toj domovini i srcu hrastika, svagda dali prednosti sjetvi.

Šumsko poljsko gospodarstvo uvedeno je kod petrovaradinske imovne obćine godine 1886., odobrenjem kr. zemaljske vlade na predlog zastupstva, a po inicijativi današnjeg šumarnika g. Barišića. Razlozi, koji su na ostvarenje ove inštitucije rukovodili, bili su poglavito ti, da se na mjestu vladajućih grabovih sastojina uzgoje čisti hrastici, a to da se provede što jeftinije i bez velikih novčanih žrtava. — Jer da su se ovakove sastojine i nadalje prirodnim načinom pomladjivale, dobili bi od njih i opet grabrike, dočim bi opet od visokih hrastovih šuma kod prirodnog pomladjivanja dobili često puta nizke šume, kojih nikako nije želiti a iz razloga što se dogadja da izdanci iz hrastovih panjeva — koji uslijed jake humosne zemlje, kakova je kod nas sve do svoje 100-te godine još uvek dosta jaku izbojnu snagu imadu — na toliko napreduju, da se ubrzo sklope, te tako u mnogo slučajeva mladi naravni priraštaj sasvim ili djelomice uguše. Za primjer navedene ove okolnosti može poslužiti kod petrovaradinske imovne obćine nekadanja visoka šuma »Vukoder«, koja se je sada izvrgla u nizku sa raznim manje vriednim samoniklim vrstima drveća. — No da se napred rečeno ne može opet ni iz daleka na pravilo svesti, razumije po sebi a lijepo nam to zasvjedočava baš kod rečene imovne obćine čistom sjećom sa predzabranima pomladjeni i vrlo lijepo uspjeli revir »Vitojevačka Ostrovo« a i drugi.

Posao pak oko uredjenja ovoga načina šumsko-poljskoga gospodarenja jeste sljedeći:

Ponajprije se sjećina izkrči. Samo krčenje sjećina izvadja imovna obćina odmah od početka u svojoj režiji, a posao taj obavljuju, pošto narod ove okolice nije tome vičan a donekle valjda i radi boljih imućtvenih odnošaja, uviek samo Ličani i to u početku uz cienu od 120—150 K. po jutru, koja je u toku kasnijeg vremena postupno padala tako, da nas već i uz *

60—70 K. isti posao rade. Na izkrčene panjeve nisu se naši seljaci u početku ni obzirali, no tek kasnije kad su vidili kako je neki veleposjednik — zakupnik krčeevine — liepu korist iz panjeva izvukao davši ih izlupati i izsjeći, počeli su pomalo i te čistije i pravilnije sasjecati i okresavati, a danas? Danas se je to tako promjenilo da je tako reći takma nastala, te je imovna obćina nepravoužitnicima ograničila raznašanje panjeva ustanovivši cenu za iste 80 filira od kola, dočim ih pravoužitnici i danas badava raznašaju.

Izkrčena sjećina, koju je imovna obćina povjerestveno primila, parcelira se i izdaje sada pod zakup.

Zakupno vrieme trajalo je u početku 6, sada 5 godina, a na iznajmljeноj sjećini kroz cielo to vrieme siju se isključivo poljski usjevi a ne uzgaja istodobno i šumski nasad. — Tek poslednje zakupne godine zašumi se takova sjećina bi'lo sjetvom ili sadnjom biljaka. — U prvo vrieme bila je zakupnina dosta malena, tako bijaše prvi zakup po jutru 25 K. 20 f., no već treće godine poskočio je na 34 K., a sada iznaša po jutru do 48 K. Zakupnike ovakovih krčevina veže imovna obćina sa ugovorom, koji točno određuje trajanje zakupnog vremena i rokove za plaćanje najamnine.

Za pošumljenje ovih sjećina sadnja hrastovih biljaka više je upotrebljavana od sjetve žira, a zato što su faktori imovne obćine sadnjom hteli doći što prije do čim bolje, veće, pravilnije i svrsi shodnije šume, kojoj se liepoj namjeri ništa pri-govoriti ne može.

No osim ovako čistih izkrčenih sjećina izdaje imovna obćina ove sjećine u zakup i onda, kada ih biljkama zasadi t. j. kada ove izniknu. Zasadjene ove površine iznajmljuju se uвiek samo na jednu godinu, opetujući to nekoliko puta dok biljka ne bude stara 5—6 godina.

Pošto se ovde poljski usjevi izmedju redova siju, te su biljke uslijed toga izložene eventualnom ozledjenju, postupa se kod ovakovog iznajmljenja vrlo oprezno; odrede se naročiti usjevi, način obradjivanja, vrst orudja i ostale mјere

opreza, a mislim, da ne će pogriješiti ako baš i nekoje važnije uvjete takovoga ugovora donešemo, kako sliedi:

1. Na iznajmljenoj čestici smiju se gajiti samo takove plodine, koje se motikom obradjuju, no smiju se i plugom obradjivati, čuvajući hrastiće od oštete.

2. Zakupnik je dužan obradjujuć svoje plodine barem dvaput okopati i šumske biljke, koje se na zakupljenoj čestici nalaze, pazeći da ih pri tom ne ozledi, no do njih se ipak ne smije plugom već motikom raditi.

3. Za slučaj oštećenja hrastića podvrgava se zakupnik odredbama postojećeg šumskog zakona u pogledu naknade za učinjenu štetu, te jamči za istu na zemljištu zasijanom plodinom.

4. Zakupljena čestica ima se bezuvjetno razorati ili barem redove od hrastića obrazditi još u tečaju ove jeseni, dok se naiče redovi od hrastića jasno razpoznaju i vide. — Tko to ne učini gubi zakupninu.

5. Ovaj ugovor veže dostalca od dana dražbe, a imovnu obćinu od dana odobrenja od strane gospodarstvenog ureda.

Sa ovakovim davanjem sjećina u zakup išlo je u prvo vrieme veoma težko, jer prije svega naši ljudi nisu bili vikli ovakovom poslu, kod koga se naročito određuje sa kakvim orudjem i kojim načinom da se radi; nešto komoditet, a nešto baš i strah za slab uspjeh, doprincieli su, te su ove sjećine sa biljkama u početku jedva i uz cienu od 1 K. po jutru iznajmljivane. — Ovo stanje ali nije dugo potrajalo, jer već druge godine postizavalo se je po jutru $2 - 2\frac{1}{2}$ K., treće godine 3—4 K., a sada 18—24 K. po jutru. — Ovako liepom uspjehu kao sada, razlog je, da su su se i sami naši ljudi vremenom osviestili, te videći, da se zakupom ovakovog zemljišta jeftino može doći do liepe, često puta i vrlo obilate žetve, počeli tu zemlju više zakupljivati; a osim toga mora se pripisati povoljan taj uspjeh donekle i čestom doseljivanju Niemaca i Madjara u naše krajeve. — Najbolji pak dokaz, da sada već ljudi vrlo rado ovakovo biljkama zasadjeno zemljište za poljske usjeve

zakupljuju, pruža i ta okolnost, da je baš nedavno našoj imovnoj občini podnešena predstavka iz nekolicine sela u kojoj mole za dozvolu da se biljkama zasadjeno zemljишte i povrh običajnog vremena od najviše 7 godina barem na još 2—3 godine u zakup dade.

Imovna občina petrovaradinska crpi iz šumsko poljskog gospodarstva znatno velike koristi, a da se o tome svatko lahko uvjeriti može, pokušati ćemo to i računom sa izvornim brojkama dokazati.

Dosada je imovna občina izkrčila do 3147 jutara šume, te je za istu dobila, krčeći godimice po 210 jutara do danas zakupnine, i to:

za god.	1887. i 1888.	12.000 K.
»	1889.	12.906 »
»	1890.	27.488 »
»	1891.	27.470 »
»	1892.	35.144 »
»	1893.	37.446 »
»	1894.	44.130 »
»	1895.	31.668 »
»	1896.	42.154 »
»	1897.	38.870 »
»	1898.	45.864 »
»	1899.	45.204 »
»	1900.	44.432 »

što čini ukupno . . . 445.376 K.

Za krčenje izdato je poprečno po jutru 90 K., dakle ukupno je izdato za 3147 jutara \times 90 K. = 283.230 K.

t. j. troškovi krčenja 283.230 K.

Od celiokupne okrčene površine zaganjeno je već do sada 2025 jutara \times 14 K. poprečnih troškova kultivacije po jutru = 28.350 K.

t. j. troškovi kultiviranja 28.350 K.

Ukupni su dakle troškovi = . . . 311.580 K.
(krčenje i kultiviranje.)

Kada se sada ovi ukupni troškovi odbiju od primljene zakupnine, dobije se $445.376\text{ K.} - 311.480 = 133.796\text{ K.}$ čistog dohodka i k tome još 2025 jutara badava zasadjene šume ili po jutru 42 K. čistog dohodka.

Pribrojimo li ukupnom čistom dohodku od 133.796 K. + 80.000 K. još na dugu stojeće zakupnine, iznašao bi čisti dohodak dosada okruglo uvez 200.000 K.

A cielu ovu silnu korist imade imovna obćina petrovaradinska zahvaliti svome neumornem činovniku sadanjem šumarniku g. Barišiću, koji nije požalio ni truda ni mara, samo da imovnoj obćini što veće koristi prinese. (Doista si je g. šumarnik Barišić stekao uvedenjem šumsko-poljskoga gospodarstva u području imovne obćine petrovaradinske vanrednih zasluga, jer kad se uzme obzir osobita važnost ovakvoga gospodarsta ne samo po blagajnu imovne obćine, već i po čitavo narodno gospodarstvo — tā koliki ljudi nadjoše kod toga pri vrede i poboljšaše svoje materijalno stanje — zaslužuje ovo njegovo nastojanje osobito priznanje. Sliedili ga u tom gdje je zgode i drugi. Uredništvo.)

Napredak radnja oko sustavnog pošumljivanja kraških goljeti u Kranjskoj.

Motto: »Ohne Wald keine Kultur — Ohne Kultur kein Wald.«

Nije tomu još davno, kada je t. zv. »šumarsko pitanje« o pošumljenju i zagajenju goljeti na Krasu, bilo tako rekuć stalna točka dnevnoga reda, malo ne svih stručnih časopisa Austro-Ungarije. Danas međutim toga više ne ima, ono je jur podpuno riešeno. Hvala dosljednom i napor nomu radu odnosnih šumskih uprava, to se je »krasko pitanje«, sada prometnulo lih u pitanje novea i vremena. To jest dalnje je riešenje istoga ovisno manje više samo još o količini, odnosnim vladama u to ime godimice na raz-

položbu stojećih novčanih sredstava. Od ovih boje ovisna ne samo količina površine, koja će se od godine na godinu crnim borom na novo pošumiti, već i mogućnost istodobne pretvorbe, sada jur starijih takovih branjevina podsadnjom ili sjetvom jelva, smreka, hrastova i bukava i t. d. u mješovite sastojine, tih po neopustošenim kraskim stranama još i danas vladajućih vrsti drveća.

Novo pošumljenje kraških goljeti ostaje i jest medjutim i usprkos toga, još sveudilj jedan od najvažnijih a i najzanimivijih zadataka šumarske tehnike, ne samo kod nas, već i po svim susjednim nam zemljama. Ta veliki dio Kranjske, Istre, zatim malo ne ciela Dalmacija i Hercegovina, ter ogromni prostori po Bosnoj i t. d. posuti su isto tako manje više kraškim goljeti i kamenitimi pustinjama, kao što i naša zapadna Hrvatska sa Primorjem.

Sva ta ogromna površina, od kojih 870 četvornih milja medjutim dašto da nije sama gola pustoš, nu goljeti i ogoletljivost po njoj su kako znamo ipak tolike, da su zeleneće se šume tamo danas samo još riedki pojav.

Uzimlje se, da je od tog krša tek kojih 28% površine još šumom obrasio, na pašnike i pustoši računa se do 49%, a tek kojih 23% preostalo bi prema tomu ratarskoj težatbi. Pa ipak su svi ti napred spomenuti predjeli, još prije koja dva vijeka, bili baš i bogati na divnim šumama i težatnim zemljama svake vrsti.

Nehajstvo i nerad tomu zvanih oblastih, bijahu glavni razlog, da je taj krš, rek bi do u najnovije vrieme sve više mah preotimao, dopirući mjestimice već i daleko u nutrašnjost odnosnih zemalja.

Bilo je dakle i doista već skrajnje vrieme, da se je bar u najnovije doba t. j. nakon upoznanja pogubnih posljedica ovoga ogolećivanja, počelo toli u nas, kao i po svim ostalim napred spomenutim zemljama ozbiljno raditi i o tom, da se ti griesi predjašnjih pokolenja sada bar polag mogućnosti što prije opet poprave — i to ponovnim pošumljenjem i zaganjenjem odnosnih goljetih.

Pitanje o novo pošumljenju Krasa, počelo se je u Austriji, već oko god. 1865. nješto ozbiljnije shvaćati. Intenzivniji i sustavni je rad na tom polju međutim uza sve to započeo tek prije kojih 25 godina.

Velika zasluga u tom pogledu ide naročito i blagopokojnog začastnog člana hrvatsko-slavonskog šumarskog društva, profesora dra. Arthurisa baruna Seckendorfa, koji je umio prvi mjerodavne faktore pobliže zainteresirati i upoznati navlastito sa stanjem te orijaškim napredovanjem radnja oko kultivacije sličnih goljeti u njekim stranama Franceeze. Još više doprijele su onda k pospješenju tih radnja, naročito po austrijskim alpinskim krajevima, one užasne katastrofe, i u sljedstvu haračenja šuma po tim krajevima iza godine 1880. opetovano pojavit će se silne poplave i bujice.

I tako vidimo, da se danas ipak bar donjekle sustavno radi na tom ponovnom pošumljivanju i zagajivanju takovih goljeti ne samo u Kranjskoj, Istriji, Dalmaciji, Bosnoj i Hercegovini, već navlastito i kod nas u Hrvatskoj, gdje već od g. 1878. ovamo, imademo i posebno nadzorništvo za radnje oko novo pošumljenja našega primorskoga krasa.

Predmjevajući, da je današnje stanje i napredovanje radnja oko zagajenja i novo pošumljivanja krasa po našemu Primorju i Lici, s obzirom na odnosne baš i u »Šumarskom Listu« jur opetovano objelodanjene izvještaje i razprave, i onako manje više svakomu naših šumara poznato, želimo ipak i ovim člankom svratiti pozornost na djelo, koje se bavi tim pitanjem, a napose i sa stanjem odnosnih radnja u susjednoj vojvodini Kranjskoj.

Ovo je djelo »Die Karstaufforstung in Krain«, a napisao i izdao ga je, po nalogu povjerenstva za pošumljenje krasa u vojvodini Kranjskoj, u oči 50-godišnjice vladanja Njegovoga c. i kr. apoštolskoga Veličanstva cara i kralja Franje Josipa I., baš na tom polju jedan najmjerodavnijih i najzaslužnijih šumara, c. i kr. šumarski nadsavjetnik i zemaljski šumarski nadzornik g. Vječeslav Goll u Ljubljani.

Neupuštajući se dakako u potankosti sadržaja, te u svakom pogledu i po naše šumare vrlo poučne i zanimive knjige, držimo ipak, da ne bude sgorega, upoznamo li i čitaoce ovoga lista, bar sa njekojimi glavnimi i važnijimi po nas zasadama istoga, a navlastito i sa bitnošću sadržaja onoga poglavja te knjige, u kojemu nam g. Goll, koji sada već više od četvrt vijeka sam neumorno odnosne poslove u Kranjskoj rukovodi i provadja, opisuje današnje stanje radnja oko sustavnog provadjanja novo pošumljenja krasa u Kranjskoj.

Prve sustavne radnje oko pošumljivanja kraških goljeti u Kranjskoj, uzela je tamošnja vlada provadjati u vlastitoj režiji godine 1875., i to u području političkoga kotara Postonjskoga.

Na temelju mnogih pokušaja izvedenih jur prije toga, toli na austrijskom primorskom, koli i na krasu okolice grada Trsta, a navlastito i s obzirom na dosadanje iskustvo (od g. 1872—1874.) u predmetu uzgajanja nuždnih presadnica, u pojedinim do onda obstojećim obćinskim biljevštima i razsadrnjacima u Postojni, Senoseču, Sv. Petru, Bistrici i Buji, napuštena su prije svega ta biljevišta, a uredjeno je u mjesto njih jedno novo centralno šumsko biljevište za cielu zemlju, i to najprije u Rosenbachu, a kasnije (godine 1891.) onda u Gradiši kraj Ljubljane. Isto dobno preuzela je, kako je jur rečeno, vlada sama u ruke ne samo rukovodjenje čitavoga posla oko novopošumljenja krasa, već i uzdržavanje, odnosno i uredjenje toga centralnoga biljevišta, koje je od sada imalo služiti, ne samo za uzgoj presadnica potrebnih za kulture na krasu, nego i u obće za šumske kulture u celoj zemlji,

S obzirom na mnogovrstne potežkoće, s kojima je u obće novopošumljenje takovih kamenitih pustinja skopčano, pa onda i zato, da i sam mjestni uspjeh istih bude što sjegurniji i očevidniji, prve su u tom pogledu poduzete rādne samo polagano napredovale. Tako je n. pr. u razdobju od g. 1876. do 1880., ukupno u obće samo 70·58 ha, takove površine novo pošumljeno, ali je istodobno još i kojih 50 ha jur od prije obstojećih nasada popunjeno, te na izjalovljenim mjestima

novonasadi izpravljeno. Uza sve to potrošeno je ipak već i na te radnje 696,610 komada četinjavih i 136,500 komada raznih biljka listača. Novčani troškovi za to iznosili su 6949 for. 64 nvč., dakle su troškovi nasada za 1000 komada presadnica iznašali to doba još poprečno 8 for. 34 nvč.

Od četinjača sadjene su u prvom redu i pretežno samo biljke od crnoga bora, a od bijelog bora tek do 3 postotka. Od upotrebljenih listača spomenuti je u prvom redu akacije, zatim ključeće (reznike) od topola, ter presadnju starijih biljka od hrasta, jasena, javora, bukve, pitomog kestena i briesta.

Spomenuti poprečni i ukupni troškovi — odnosili su se pri tom, a i danas se još odnošaju, na slijedeće radnje i izdatke :

1. Podizanje suhih zidina iliti t. zv. platna služećih za obranu u zabranu stavljenih i kultiviranih goljeti.
2. Kopanje jama za presadnju biljka.
3. Kopanje i dobava tomu nuždne kulturne zemlje.
4. Uzgoj i privoz presadnica.
5. Izdateci za samu sadnju presadnica u odnosnim jama.
6. Upravni troškovi.

Podizanje suhih zidova ili platna naokolo odnosnih zbrana, usprkos razmjerno velikih troškova neobhodno je nuždno, želimo li odnosne branjevine obraniti od popaše — a donekle umanjiti i pogibelj od požara.

Platna ta ili te ograde, slažu se od kamenja u obliku suhog zida, kojega je prosjek trapez, širok na podini 0·75 cm. a na gornjem rubu 0·45 cm. i 1 m. visok. Sadržaje dakle tekući metar takovoga zida 0·60 m³ kamena.

Troškovi podizanja, iznašaju za jedan tekući metar takove ograde, kako već prema mjestnim prilikama, 20—40 novč. Posao se taj obavlja uz pogodbu, a u troškovima uračunano je i sabiranje i doprema kamenja na mjesto zidanja. Kamenje se skuplja unutar same kulturne površine, pa se i takova istodobno bar djelomice očisti od većega grumenja i kamenja.

Kod obzidavanja većih površina očistiti će se na taj način, s obzirom na obilje takovog kamenja po krasu, dakako samo po nekoliko metara, površine, uzduž samih tako podignutih ograda. Ograde se te podižu samo kao t. z. suhi zidovi t. j. tako, da se dotično kamenje jednostavno naslaže jedno na drugo, već prema dimenzijama naumljene ograde u obliku zida, koji teče naokolo čitave kulture.

Bilo bi duduše donekle suvišno dokazivati, da po duljini na jedinicu površine razmjerne tim manje takove ograde od pada, čim je ta površina po sebi veća i pravilnijega oblika. Nuova se planimetrička zasada međutim ne da svagdje u praksi i provesti. Mjestimice se te ograde moraju voditi i duž jur postojećih medja odnosnog zemljišta, a te su obično skroz nepravilne, a često se osim toga moraju pojedine manje površine još i posebno ogradjivati.

Veliki upliv takovih odnošaja na sam poprečni iznos ukupnih troškova pošumljivanja, razjasniti će nam pako još i bolje sami pojedini primjeri. Kvadratična površina od 4 ha trebati će n. pr. ogradu u duljini od 800 m., dočim već pravokutna površina iste veličine, sa duljinom od 400 m. i širinom od 100 metara, imade obseg, dakle treba i ogradu, u duljini od 1000 metara i t. d. Predpostavljajući pri tom jediničnu cenu radnje po tekućem metru samo sa 30 nvč., stajalo bi ogradjenje napred spomenute četvorine 240 for. a kod pravokutnika već 300 for. dakle za 60 for. više. A to znači, da se pri tom troškovi ogradjenja pro 1 ha za čitavih 15 for. povisuju.

Koli se znatno pako i opet troškovi oko podizanja tih ograda, po jedinici kulturne površine umanjuju — u razmjeru prema rastućoj površini — razjasniti će nam sliedeći primjer:

Za ograditi površinu od 4 ha, koja imade oblik kvadrata, potrošiti ćemo, uz predmjevu gori rečenih jediničnih cien po tekućem metru, po hektaru 60 for. — Kod 9 ha velike kvadratične površine, iznašati će ti troškovi po hektaru samo još 40 fr., kod površine (kvadrata) od 16 ha samo još po 30 fr.,

kod 25 ha 23 for., a kod 36 ha velike kvadratične površine dapače samo još 20 for. po hektaru i t. d.

Vidimo dakle, da relativni troškovi za podizanje tih ograda padaju, u jednostavnom omjeru, prema tomu kako se površina povećava, pak se na to i u praksi po mogućnosti uzimlje obzir, nu uza sve to, ovi neodklonivi troškovi ipak znatno poskupljaju ukupne troškove radnja oko novopošumljenja na krasu.

Medjutim ni ostale radnje, a naročito i one oko izkapanja jama za presadnju biljka na krasu, nisu manje skupociene. I ovaj je posao tamo posve drugačiji, nego li po drugom tlu i drugovrstnom kamenju ležećem izvan područja krasa. Uz to već i orudje koje radnikom na krasu služi za kopanje tih jama, naime težki šiljasti budaci, poznati u Kranjskoj pod imenom »capine«, i onda težke željezne poluge (stange), takove, da njimi samo jaki ljudi rukovati mogu, znatno poskupljuje i otežčuje odnosne radnje.

Kako već prema odnošajima tla, može jedan mužkarac uz jedanajst do dvanaest satnih rad, ipak na dan poprečno jedva 280 do najviše 420 takovih jama izkopati. Nadnica iznaša pri tom 70—80 nvč. Jame su duboke 30—35 cm. a isto toliko i široke. Priredba jedne hiljade takovih jama, stoji poprečno 1 for. 65 nvč, do 2 for. 85 nvč., a kopaju se uz nadnicu, i to neposredno prije same presaduje biljka

Pokusno pravljenje jama, odnosno i u proljeće prije presadnje uz pogodbu (accord), pokazalo se je neshodnim i to već s obzirom na to, da takav rad zahtjeva neprekidni nadzor i kontrolu radnika, pošto se te jame uslijed kamenoga tla ne mogu kopati u nikojem pravilnom spoju ni u stalnih razmacih, već samo onako kako to u prvom redu dopuštaju obstojeće već uvaline i ine ilovačom izpunjene pukotine u pećinama.

Treći bi posao onda bio, dobava i prinos kulturne zemlje do napred spomenutih jama. Samo rijedko kada biti će dostatna za sadnju i učvršćenje presadnica ona ilovasta zemlja, koja se dobiva već i kod samoga izkapanja jama. A kada se

uz to pri tom odstrani i sve za sadnju nesposobno istodobno izkopano kamenje i grumenje, preostati će u pravilu jedva samo još koja šaka zemlje, pak se s toga valja pobrinuti, za dobavu potrebne kulturne zemlje sa drugih zgodnih mesta, po bližnjim ponikvama, jamama i dolinama, a nalazeći se po mogućnosti unutar same kulturne površine ili bar u njezinoj neposrednoj blizini

Zemlju tu kopaju takodjer samo mužkarci, dočim ju onda dalje do samih jama raznašaju djeca, i to u posebnim priručnim košaricama, koje po tamošnjem običaju nose sa svitkom na glavi. Samu sadnju biljka obavljaju onda žene. Nepristupnost odnosnih kulturnih površina, onemogućuje u pravilu privoz te zemlje u većoj mjeri. Prema samomu napredku posla oko sadnje, odabiraju se prema potrebi jame za dobavu, odnosno izkapanje te kulturne zemlje.

U pogledu samoga privoza presadnica, valja još jednom iztaknuti, da se takove, za koliko su potrebne za nasade na krasu u Kranjskoj, danas isključivo uzgajaju samo u c. i kr. državnom biljevištu i rasadnjaku u Gradiši kod Ljubljane i to pod nadzorom samoga c. i kr. zemaljskoga šumarskoga nadzornika.

Razsadnjak taj, koji je, kako smo se to i sami imali pri-like već opetovano osvjedočiti, baš uzorno uredjen, zaprema sveukupno 3.2281 ha površine, od koje površine ipak samo 1.3272 ha a na onih 54 tabla odpada, koje i u istinu služe uzgoju presadnica.

Izdano je iz tog vrta, samo u razdobju od g. 1891. do uključivo 1898., ukupno 51,006.540 komada četinjavih i 894.300 komada listnatih ili sveukupno 51,900.840 komada presadnica. Za samo novopošumljenje na kranjskom krasu potrošeno je od tuda 14,820.270 komada biljka, i to lih četinjača.

U ime odštete za vadjenje i omatanje, kao i za privoz do na kolodvor južne željeznice u Ljubljani, plaća se danas po 1000 komada biljka kojih 40 nvč. Presadnice se omataju za transport u vlažnu mahovinu, a odpremaju se u posebnim u

to ime iz letava priredjenim sanducima. Odprema željeznicom, i to brzovozom od Ljubljane dalje do u blizinu pojedinih kultura, sledi po c. i kr. povlaštenoj južnoj željeznici, s obzirom na veliku važnost toga novopošumljivanja krasa po obće blagostanje, bezplatno. Od onoga mesta, gdje se biljke po željeznici iztovaruju, raznašaju se iste onda na lice mesta kulture, u koliko se razmjerno veliki sanduci u celosti ne bi mogli kolima ili inače dalje raznašati, u košarama po partijama. Izpraznjeni se sanduci onda obično još isti dan i opet povraćaju do bližnje željezničke postaje, od kuda ih željeznica odmah, i to opet bezplatno, odveze natrag u Ljubljani. Tako se isti sanduci na taj način mogu u jednoj sezoni sadnje i po više puta upotrebiti, a prištедjuju se tim i mnogi troškovi oko zamatanja i odprema biljka.

Što se troškova same sadnje u pravom smislu rieči tiče, to su odnosne radnje odgovarajuće mjestnim odnošajima, kako je jur i prije već naglašeno, na krasu dašto znatno skuplje od sličnih radnja po drugim mjestima. Jedna žena bo može poprečno na dan t. j. uz jedanajst do dvanajstsatni rad, tek 280—360 komada biljka, odnosno jama zasaditi.

U ime nadnica dobiva za taj posao po 50 novč. Prema tome bi dakle pravi troškovi sadnje iznašali pro mile 1 for. 40 novč. do 1 for. 80 novč. Veći se poprečni dnevni uspjeh neda na krasu postići; usprkos ove niske nadnice i spretnosti nadničarka. Svako dalnje pospješenje te poprečne količine radnje, bilo bi uz to svakako na uštrb kakvoće posla. Sam se posao tih žena pako sastoji iz sljedećih radnja: prvo da posebnom motičicom prije svega očiste jamu od kamena i rulje, zatim da po mogućnosti dno jame pokriju sa okrenutim komadom busena (celine), koji uz to moraju i motikom dobro oble pritisnuti.

Na to se onda jama izpuni onom kulturnom zemljom, što ju djeca prinašaju u košarama, a tek u ovu se onda zemlju zasade uz osobiti oprez i pomnju biljke, i to tako, da se biljke, koje su već prije toga bile nakvašene u posebnoj žitkoj kaši, pri-

redjenoj iz gnojnice i fine zemlje, najprije svojim korjenjem u jami primjereno razmjeste, zatim kulturnom zemljom pokriju, i onda po malo rukom tako dugo pritiskuju, dok nepokazuju prirodni položaj i stalnost, a napokon se kulturna zemlja onda još pokrije od zgora i sa njekoliko kamena, koji imadu biljku zaštićivati od štetnoga uticaja bore.

Na ovaj dosta naporni način obavlja se u Kranjskoj na krasu sada ta sadnja već kroz više decenija, i to sve po domaćim ljudima iz okolišnih mjesta, kojima je time dana i prilika ne samo primjerenoj zasluzbi već i tomu, da upoznavajući se sa potežkoćama toga novonašumljivanja, nauče ljudi tako cieniti i samu korist tih radnja.

Što se konačno još i troškova sveukupne uprave oko tih radnja tiče, to takovi dakako sada prema samom napredovanju i obsegu rastu, a uz to nastaju od godine na godinu i raznovrstni više administrativni novi troškovi, koji se dakako u koliko se odnose na čitavo to poduzeće ne smiju na teret pojedinih godimice izvedenih kultura zaračunavati.

Uz to valja pri tom uzeti na um i to, da dok su ukupni popriečni troškovi za presadnju 1000 komada biljka, u razdobju od g. 1876—1880. iznašali jošte 8 for. 34 nvč., da su takovi u razdobju od 1881—1885. godine bili ipak već spali na 4 for. 51 nvč.

Uspjeh, koji se u prvom redu imade pripisati samo međutim prosljedivšem izvježbanju radnika, kao i razmernom umanjenju troškova oko ogradjivanja nasada prema rastućim površinam.

A što se napose u poslednje doba, naime u razdobju od g. 1891—1898. izvedenih kultura tiče, to je u to doba ukupno na novo zasadjena površina od 795·58 ha, dočim su istodobno na površini od 1003·72 ha izvedeni nužni popravci a potrošeno je za to 12,299,270 komada crnogoričnih presadnica i 251 kg. sjemana. Trošak izdan u to ime, iznosio je ukupno 83.579 for. 21 nvč. — Iznašao je dakle popriečni trošak po hiljadu komada biljka 3 for. 50 nvč. do 5 for. 06 nvč. —

Godine 1899. napokon zasadjena je bud posve iz nova, bud samo popravljena u starijih branjevina površina od 454 ha ili 788 rali. A zasadjeno je na toj površini 2,506.300 komada presadnica crnoga bora, 48.000 komada jela i 16.000 komada hrastića, osim toga posijano je još i 200 kg. jelvinog sjemena, a sveukupni troškovi tih sadnja iznašali su 12.957 forinti.

Usprkos sve pomnje i brižne radnje, iznaša postotak onih zasadjenih biljka na krasu, koje već prve godine bud s kojih razloga propadnu, pak koje se s toga onda novimi izmjeniti moraju, ipak još uvjek 40 do 50 postotaka, i to sve bez obzira na one kulture, koje bi možda vrh toga bile još i požarom nastradale, pa koje se naravno takodjer opet i te obično skroz na novo izvesti moraju.

Potrebno je pako kod novosadnje, kako već prema položitosti i vrstnoći tla, po 10 do 15.000 komada pojedince u jame zasadjenih biljka na hektar; pa to, s obzirom na biljke crnoga bora, koje pri tom i onako u prvom redu u obzir dolaze, kao ni s obzirom na vladajuće odnošaje tla i podnebja na krasu, nije polag dosadašnjega izkustva nipošto pretjerani broj.

Uspjelom se kulturom na krasu može stanovita površina tek onda smatrati, kada je na njoj nakon opetovanja izvedenih popravaka, konačno ipak bar 80 postotaka za daljni rast sposobnih biljka preostalo.

Presadnice, ključeci kao i stromlje (tj. j. starije već presadnice) od listača, već se od g. 1886. ovamo ne upotrebljuju kod novopošumljivanja na kranjskom krasu — pošto bje iskustvom utvrđena neshodnost takovih sadnja. Od sadjenica i ključeca propao je već prve godine toliki dio, da su u obće samo pojedine njih odoljele uplivu ljetne suše i bore. Uz to listače dok su još mlade u obće ništa ne doprinašaju ni k poboljšanju tla, u koliko već i bura odpalo lišće odmah raznosi, pak su onda i u to ime učinjeni izdatci, bili većim dijelom skroz nerazmjerni prema polučenom uspjehu. Sadnja

stromlja pako, odnosno i sadnja pojedinih jur starijih listača kod popravljanja praznina u starijim branjevinama, preskupa je, pak se je obzirom na to mogla u obće samo u vrlo ograničenim mjerama upotrebljavati.

U ostalom se pako i po kranjskom krasu u pojedinim starijim branjevinama od crnoga bora, pojavljaju već i po prirodi samoj opet novi izdanci i samoci pojedinih vrsti listača, čim im samo primjereno odrasli borovi uzmognu jednom pružati nuždnu zaštitu.

Izkustvom je nadalje utvrđeno i to, da se kod novoporušumljenja kraskih goljetih u Kranjskoj, u velikom, isključivo samo uporaba crnoga bora preporučuje, i to ne samo za to, što je on jedini kadar uspješno odoljevati tamošnjim vremenim nepogodama, već i zato, što baš crni bor najbolje tlo zaštićuje i popravlja.

Crni je bor drvo, za koje je jur dokazano, da je sposobno, da tamošnje goljeti — već i za 15—20 godina posle zasadjenja, množtvom odpalih četinja na toliko može popraviti, da se onda već i k podsadjivanju drugih plemenitijih zastor podnašajućih vrstih drveća kraske flore pristupiti može. Po još preostalim od prije jelovim i bukovim šumama na kranjskom krasu možemo takodjer zaključiti, da će se tako napokon ipak i konačni cilj sadanjih radnja oko tog novog našumljenja, svojejedobno i u podpunoj mjeri i polučiti.

Ostati će dakle i usprkos toga, da će se pojedine smreke, bieli bori, kao što i hrastići, jaseni, grabrovi, favori, briesti i t. d. moći i nadalje amo tamo uspješno upotrebljavati, kod nasadjivanja kao i popunjivanja odnosnih površina svakako i za buduće za te kraške šume samo jela i bukva vladajuće vrsti drva. A pruža nam za tu tvrdnju već i sama priroda najbolje dokaze. Pokušaje u veliko s drugimi vrstmi drveća, ne bismo dakle ni za buduće preporučali.

Sustavne radnje oko novopošumljivanja i zagajenja kraskih goljetih u Kranjskoj, temelje se sada na ustanovama zakona od 9. ožujka 1885. o zagajenju krasa u vojvodini Kranjskoj. (L. G. B. N. 12.)

U smislu ovoga zakona, spada provedba odnosnih radnja, u djelokrug posebnoga zemaljskoga povjerenstva za pošumljenje krasa. (Aufforstungs Commissions für das Karstgebiet des Herzogthums Krain.) Ovo je povjerenstvo sastavljeno od deset lica. Predsjednika imenuje c. i kr. ministar poljoprivrede. Članovi jesu: jedan zastupnik zemaljke vlade, po jedan zastupnik interresa u području političkih kotara Postojna i Loitsch, zatim c. kr. zemaljski šumarski nadzornik, jedan izaslanik zemaljskoga odbora i četiri pouzdanika izabrana izmedju načelnika onih obćina, što spadaju u područje napred spomenutih političkih kotara.

Povjerenstvo to imade medju inimi i tu zadaću, da pronađe i opredieli pojedine zemljištne čestice, kao i sam red, po kojemu se iste imadu zagajiti, odnosno i na novo pošumiti. Na tom je temelju povjerenstvo do sada u to ime izlučilo, u području kotara postojnskog oko 15.000 ha krasa za novo pošumljenje. Kod ovoga se je izlučivanja u prvom redu uzeo obzir na jur skroz ogoljele, te već tako rekuć bezvriedne pašnjake, koji danas već skoro nikoji prihod ne pružaju. Preostali dio odnosnih pašnjaka u području spomenutog kotara, koji još i sada bar njeki prihod odbacuje, (u površini od 14.456 ha) ostavljen je medjutim još i dalje žiteljstvu u svrhe marvo-gostvene na pašničku uporabu.

Na spomenutom se zakonu nadalje osniva i jur g. 1887. osnovana posebna »zaklada za pokriće tekućih troškova oko novopošumljivanja krasa u Kranjskoj«, s kojom takodjer gori rečeno povjerenstvo upravlja. U ovu je zakladu unišlo već u desetgodištu t. j. od g. 1887—1897. ukupno 103.315 for. 76 nvč., a potrošeno bje istodobno 96.065 for.

Prihod te zaklade sastoji u glavnom iz svakogodišnjeg državnog doprinosa (od g. 1877—1897. ukupno 63.9000 for.), iz

zemaljskog prinosa (od g. 1887—1897. ukupno 18.500 for.,) prinosa pojedinih interesenta, a u prvom redu c. i kr. južne željeznice (13.579 for.) kao i medjutimnih kamata ter prihoda, na temelju napred spomenutoga zakona u korist te zaklade dosudjenih i ubranih globi i šumskih odšteta (ukupno od 1887.—1897. godine 7326 for. $75\frac{1}{2}$ nvč.)

Sveukupni izdatak te zaklade za spomenuto desetgodišnje razdobje od god. 1887—1897. iznosio je kako je jur rečeno 96.065 for. $1\frac{1}{2}$ nvč., od koje svote na troškove novopušmljenja iznos od 66.929 for. $25\frac{1}{2}$ nvč. odpada. Na troškove oko ograda odpada 7911 for. 80 nvč., a za nabavu raznih zemljišta izdano je 1319 for. 80 nvč., dočim je ostatak izdan za upravne, čuvarske, povjerenstvene i ine tomu slične poslove.

Za godinu 1898. izdano je u isto ime na račun te zaklade ukupno 19.970 for. i to 14.642 for. za nove nasade (106·36 ha) i popravke u starijim branjevinama (270·34 ha) za ograde 994 for., za nabavu zemljišta 500 for., za katalog 200 for. za povjerenstvene troškove 800 for., za čuvanje i nadzor 2060 for., za razne nagrade 674 for. napokon na račun inih manjih izdataka 100 forinti.

Ovdje nam preostaje napokon spomenuti još i to, da kao što u obće svaka dobra stvar, tako i zagajenje krasa, kao što kod nas tako i u Kranjskoj, žali bože takodjer nailazi na razne zapriče, protivštine i potežkoće u obće. Glavni neprijatelji t. j. ljudi i stoka odbijaju se priličnim uspjehom, strogim nadzorom kao iogradami izvedenimi na poznati način naokolo svih novosada i branjevina. Obrana od inih neprijatelja ipak, kao i sredstva koja se moraju poduzimati, da se za vremena predusretne većim odštetam, zahtjevaju ne samo trajno nadziranje pojedinih kulturnih objekata, nu i troškovi za to bivaju uz to od godine na godinu sve to veći. A uza sve to se ipak takove oštete, naročito u koliko se odnose na oštećivanja po zareznicima i raznim poznatim elementarnim nepogodama, a navlastito i požaru, ne mogu nigda posvema ni preprečiti, pak se s toga već i s tih razloga ne može nikada ni na sigurni redoviti tečaj i napredovanje odnosnih radnja računati.

Od kulturno štetnih zareznika, koji znatno uplivaju na potrebu opetovanog izpravljanja nasada, valja u prvom redu spomenuti grčice od hrusteva. Njih imade najviše, a i najštetnije su baš na krasu. Osim toga spomena su vredne još i gusjenice od borovog zavijača i borovoga prelca. Prve se pojavljuju duduše obično samo sporadički, i to obično samo u pet do dvanajstgodišnjim kulturama, pak se zate i svake godine pomno tamane. Poslednji t. j. borovi prelci pojaviše se u većoj mjeri god. 1896—97. u Vipavi, i to u jednoj osamnajstgodišnjoj kulturi; nu i tuj su odmah velikom pomnjom preduzete sve nuždne mjere, da se dalnje razprostranjenje istih zaprieći.

Zimi g. 1895—96. uništio je opet sniegolom do 4 ha veliku dvanajstgodišnju kultururu iznad poznate Postonjske špilje — kao i 0·10 ha. površine u devetgodišnjoj branjevini »Selce«.

Najviše stradaju medjutim presadnice ipak od ljetne suše a zimi od bure. Pak zato baš i te oštete najviše popravaka u dotičnim nasadima prouzročuju.

Požar uništio je od 1887. do konca g. 1897. na 13 čestica ukupno do 17·91 ha. takovih branjevina, koje su se sve morale onda opet manje više skroz na novo zasadjivati. Sedam tih požara nastalo je od izbačenih iskra po željezničkim parostrojevima, dočim se za ostalih šest slučajeva nije uzrok postanka mogao ustanoviti. Željezница platila je za to u ime odštete 664 for. 82 nvč. u zakladu za novo našumljenje. Za preprečiti takove požare u buduće, podignuti su sada na svim izvrgnutim mjestima duž željezničke pruge, isto onakove suho zidine, kao što služe za obranu tih branjevina od stoke.

Sveukupna površina u Kranjskoj od g. 1876. ovamo izvedenih novo-nasada na krasu, zapremala je koncem g. 1899. nešto preko 1700 ha.

Za pošumljenje te površine upotrebljeno je sveukupno 25,000.000 komada presadnica od crnoga bora, jele, smreke i hrasta.

Predmijevajući pako, da će se taj posao i u buduće istim načinom nastavljati t. j. predmijevajući da će se i za buduće

svake godine popriečno 150—200 ha tih goljeti pošumljivati, mogao bi se dake po mnjenju g. Golla — čitav taj posao u Kranjskoj već za kojih 25—30 godina povemakraju privesti.

Frije se pako taj velevažni i obće koristni posao ne bi dao ni uz najbolju volju — ne gledeći na pitanje troška — već ni zato obaviti i dovršiti, jer se tomu protiviljuje i sam broj u to ime razpoloživih radnih sila. Radnici ti već i danas, usprkos shodna podielenja pojedinih kulturnih površina, moraju često i po dva sata daleki put prevaliti, dok dodju na mjesto same radnje. Strani radnici pako ili kažnenici, koji bi pri tom poslu i onako mogli naći jedva kroz 4—5 tjedana zarade, niti bi bili jeftiniji, a jedva i bolji za taj posao od siromašnih domaćih žitelja, kojim se uz to u tim svakogodišnjim kulturama pruža i liepa sgoda zaslужbi. S druge strane povećali bi se, umnoženjem novonasada i mjesta radnje, dakako znatno i poslovi nadzora i uprave, za koje do sada za to ime razpoložive sile, kao ni redovita novčana sredstva, takodjer ne bi ni iz daleka više dosizala. A to bi i opet zahtjevalo odmah novu reorganizaciju čitavoga šumarskoga nadzora. Istina je doduše, da će to morati prije ili kasnije i ovako i onako uzslediti, nu to će uzslediti onda ipak samo postepeno, pa će tim podjedno preostati i upravi dovoljno vremena, za toli nuždni odgoj dočišnih organa. Isto tako bi se pospješenjem odnosnih radnja morao naravno i sam dosadanji uzgoj presadnika oko novo pošumljenja skroz preinaciti. Naročito valjalo bi se pobrinuti i za uzgoj većega broja jelovih presadnika, potrebnih za svakogodišnje pretvorbe starijih borovih kultura u mješovite jlove sastojine.

A sve bi se te zapreke morale uz to svladati u kratkom razdoblju — od tek njekoliko godina. Al uz to će svakako i za buduće morati na krasu i glede samoga t. zv. radničkog pitanja, ostati mjerodavno to, da se u prvom redu kod tih radnja i tamošnjem siromašnom žiteljstvu osjegura stanovačita zaslужba i privreda. Tim se bo podjedno sadanje pokon-

lenje istoga, na neki način baš i odštećeće za sve ono, što mu se sada oduzimlje ograničenjem slobodnoga uživanja posjeda — u korist potomstva i u interesu obćega blagostanja.

Liepi uspjesi napokon, koji su već i dosadašnjimi radnjama na tom polju postignuti, naročito po branjevinama na vrhovima oko Divače, Sv. Petra i Postojne u Kranjskoj, koje ne samo da proredjivanjem već i prihode na drvu odbacuju, nu koje uz to i znatno k umanjenju toli štetnih upliva bore u dotičnih krajevih doprinašaju, najbolji su nam dokaz, od kolike će biti neprocjenive vriednosti već i u najbliže doba po buduće obće blagostanje tih krajeva, baš takove šumsko-kultурне radnje.

Sve nam ovo pokazuje podjedno i veliku »obću važnost šuma«, po svaku zemlju i svaki narod.

F. Ž. K.

Putne pristojbe činovnika imovnih obćina XI. dnevnog razreda, službujućih na šumarijama.

Na temelju radostne pojave što su sretniji dani za činovnike imovnih obćina poslednjeg decenija nastupili, te obzirom na mnoge hvale vredne postojeće visoke naredbe, koje jasno i točno određuju, koje putne pristojbe činovnikom imovnih obćina pripadaju, ne bi se ni u uživanju gornjih pristojaba trebalo sumnjati, jer bi to točno odmjereno moralo biti.

No držim, da nisam sâm, već da više štovanih mlađih kolega ima, koje gornje pitanje zanima, a rekao bih da ima opravdane sumnje, da smo u uživanju naslovnih pristojaba donekle prikraćeni.

O tom me uvjerava i okolnost, što se je nedavno jedan mlađi kolega gradiške imovne obćine na mene obratio, da ga o gornjim pristojbama kod petrovaradinske imovne obćine izvestim.

Pa i samom mi je poznata nejednakost uživanja gornjih pristojba, izmedju nekih i nekih imovnih obćina. [Nejednakost u toliko, što kod nekih imovnih obćina šumarski pristavi (XI. dnevnog razreda) i šumarski vježbenici uživaju paušalnu odštetu za podvoz (t. zv. putni paušal), a kod drugih si zaračunavaju tu odštetu prema normativnoj naredbi zem. vlade br. 10075/1892., računajući si mjesto paušala kilometrinu. — To izlazi skoro na isto. Opazka računarskog šumarskog stručnjaka].

Držim, da uzroci toj nejednakosti mogu biti samo mjestni odnošaji, koji su još prije u pojedinoj imovnoj obćini obstojali nego li su odnosne naredbe — koje gornje pristojbe jasno određuju — išašle. (Paušal su uvele neke imovne obćine na temelju zaključaka njihovih zastupstva i odobrenih proračuna koje su taj paušal uvrstile. Kod onih imovnih obćina pak, koje nisu taj paušal za rečene činovnike ustanovile, vriedi naravno naredba br. 10.075, koja propisuje pristojbe šumarskih pristava i vježbenika, koji ne uživaju paušal, a vrše vanjsku službu uz dotičnog šumara. Op. str.)

Bez sumnje je visoka naredba od 28. srpnja 1885. god. broj 28.993. temeljna naredba, koja jasno određuje, koje putne pristojbe činovnikom imovnih obćina pripadaju.

Prema istoj pripada činovnicima imovnih obćina za redovita službena putovanja, obavljena u granicama njihovog službenog kotara ili:

1) stalni putni paušal ili;

2) paušal za uzdržavanje službenih konja i za zaračunavanje sistemiranih dnevница.

U kojem pak iznosu i koliku dnevnicu šumarski činovnici namještenu na šumarijama zaračunati mogu, određuje jasno naredba od 14. rujna 1891. broj 12.19.

Da ova naredba vriedi i za činovnike XI. dnevnog razreda, dodjeljene na šumarije, držim, da ne može biti bilo sumnje (Nije, već samo za one koji su namješteni kao upravitelji ili zamjenici upravitelja, a ne samo dodijeljeni upraviteljem. O. s.); pak bi takovi daklem

morali uživati: ili stalni putni paušal, ili paušal za uzdržavanja konja uz sistemizirane dnevnice. (To uživaju, ako samostalno upravljaju šumarijom. O. s.)

Ovo određuje pobliže takodjer i visoka naredba od 16. srpnja 1892. broj 10.075. koja ujedno određuje putne pristojbe i u ovom slučaju, ako dotičnik ne uživa nikakov putni paušal. (Ta naredba određuje putne pristojbe dodijeljenih šumarskih pristava i vježbenika. O. s.)

A kako faktično uživaju pristavi i vježbenici imovnih obćina, namješteni na šumarija, gornje pristojbe?

I. Poznato mi je, da kod nekih imovnih obćina nemaju nikakovog paušala, te uslijed toga uživaju one pristojbe, koje točno naredba od 16. rrpnja 1892. broj 10075. pod a. b. i c. propisuje. (Kod većine nemaju paušala. O. s.)

II. Kod većine (Baš obratno. O. s.) imovnih obćina, a naročito kod petrovaradinske imovne obćine, određen je pristavima i vježbenicima za obavljanje vanjske službe u vlastitom službenom kotaru stalni putni paušal i to od 400 kruna. (To je paušal odgovarajući kilometrini ustanovljenoj gornjom naredbom br. 10075, a izmjera je povoljna, jer ni gornjim zaračunavanjem ne može si činovnik XI. dnevnog razreda ili vježbenik više uračunati. O. s.)

Osim toga slobodno im je prema udaljenosti zaračunavanje četvrt ili pol podpunih dnevnic, već kako to visoka naredba od 15. rujna 1891. br. 21.219. propisuje.

Glede pristojba navedenih pod toč. I. ne mislim govoriti, pošto nema sunjne, da je zaračunavanje takovih pristojba, kakove spomenuta naredba broj 10075 u svojim točkama a, b i c predviđa, pod puno opravданo.

Bilo da šumarski pristav ili vježbenik samostalno, bilo u zastupanju upravitelja šumarije, vanjska službovanja obavljati ima, u svakom slučaju mu se trošak i trud pravedno odšteti.

Pa s toga i držim, da bi najpravednije bilo, kada bi se u svim imovnim obćinama putne pristojbe činovnika

XI. dnevnog razreda, prema pomenutoj naredbi broj 10075 odmjерile. (To ovisi o zastupstvu imovne obćine, koje može paušal ukinuti, a onda bi ti činovnici imali pravo na pristojbe ustanovljene gornjom naredbom br. 10075. O. s.)

Glede uživanja putnih pristojaba pod toč. II. istaknutih, namjera mi je ovde govoriti, a sa razloga, što držim, da je takovo uživanje prvo neopravdano, a zatim takodjer po dočinog činovnika i nepravedno.

Koliko su mi zakonske ustanove i postojeće naredbe poznate, ne mogu naći nigdje zakonske podloge, na temelju koje bi mogao činovnik, uživajući stalni putni paušal, za obavljena vanjska službovanja zaračunati bilo ma kakove dnevnice [Ako činovnik uživa putni paušal, odgovarajući dnevnicima i odšteti podvoza (u pravom smislu rieči putni paušal) naravno da nema pravo na još i druge dnevnice. Paušal ali što uživaju činovnici XI. dnevnog razreda petrovaradinske imovne obćine nije takav već samo neka paušalna odšteta za podvoz (kilometrina), zato imaju pravo i na dnevnice u smislu naredbe 1219/1891. O. s.]

Naprotiv pak može se iz odnosnih naredaba, koje uživanje naslovnih pristojba točno određuju, jasno uviditi, da činovnikom, koji stalni putni paušal za obavljanje vanjskog službovanja uživaju, nikakove druge pristojbe ne pripadaju — razumievajući službovanja u vlastitom službenom kotaru.

Prema navedenom držim dakle, da je način uživanja putnih pristojba kod onih imovnih obćina, gdje je uz stalni putni paušal i zaračunavanje podpunih dnevница (prema naredbi od 8. rujna 1891. godine broj 12.219.) dozvoljeno, posve neopravданo; — a naročito što citirana naredba za takovo zaračunavanje izrično za uvjet: »uživanje paušala za uzdržava konja« propisuje. (Da, ali ne kod činovnika XI. dnevnog razreda i šumarskih vježbenika, već kod ostalih šumarskih činovnika, upravljajućih šumarijami i službujućih kod gospodarskih ureda. O. s.)

Da mi se pak ne bi sa koje strane kazalo, da se paušal, koji pristavi i vježbenici uživaju, ima takodjer za uzdržavanje

konja, a ne kao stalni putni paušal smatrati, neka mi je dozvoljeno sliedeće navesti:

Upravitelj šumarije obvezan je u smislu naredbe od 28. srpnja 1895. god. broj 28.983. za službovnu porabu jednog konja uzdržavati, a zato uživa paušal od 800 kruna i zemljišni relutum od 240 kruna (kod petrovaradinske imovne obćine.).

Da se pak od pristava ili vježbenika ta ista obveza uz paušal od samo 400 kruna tražiti ne može, držim da tome komentara ne treba (Pa se i ne traži. O. s.)

Da se taj paušal ne može za uzdržavanje konja smatrati, potvrđuje i okolnost, što uz isti nije određeno i uživanje zemljištnog relutuma, odnosno deputatnog zemljišta, kao kod drugih činovnika, koji paušal za uzdržavanje konja uživaju.

Prema dosada istaknutom držim, da ne može sumnje biti, da je opisano uživanje putnih pristojba neopravdano; kao ni da je paušal, koga pristavi i vježbenici uživaju, stalni putni paušal, a ne za uzdržavanje konja. (Nije ni jedno ni drugo, već samo paušalna odšteta troška bez dnevnice. O. s.)

Pa recimo, da se taj paušal imade smatrati kao paušal za uzdržavanje konja [Ne ima, već kao kilometrina (podvoz) O. s.], bez obveze držanja istih; to ni tom slučaju nema nikakovog razmera sa paušalom upravitelja šumarije, koji istu pogodnost recimo uživa, jer i tada njegov paušal po odbitku od 30% (naredba 28983) iznaša dvostruki paušal pristava ili vježbenika.

Možda da je razmjer vanjskog službovanja izmedju upravitelja i pristava, služio mjerilom kod odmijerenja odnosnih paušala? (Dakako, jer dodieljeni pristav ili vježbenik imade obavljati samo manje važna vanjska službovanja, koja su riedja od onih i ne mora držati konja kao ovaj. O. s.)

Na ovo pitanje biti će slobodan niže odgovora dati.

Namjera mi je dalnjim razlaganjem u kratko dokazati, kako je uživanjem napred istaknutih pristojaba, dotični činovnik za naporno i tegotno vanjsko službovanje u mjesto na-

gradjen, upravo oštećen, naime, da je takovo uživanje putnih pristojba nepravedno.

Poznavajući dobro gospodarstvene, upravne i redarstvene odnosa imovnih občina, smijem uzvrditi: da šumarska služba sve intenzivnija biva, da se kako administrativni poslovi, tako i vanjska službovanja upravo podvostručila.

Izkustvom uvjeren tvrdim, da su na šumarijama imovnih občina, prečesto dve stručne sile preslabe, (Zar?! O. s.) da razgranate poslove pravovremeno i propisno obaviti mogu.

A da dva činovnika na šumarijama imadu počam sa procjenom trgovackih i pravoužitničkih sjecina, izpitivanjem potrebe za dijeljenje šumovne gradje za kuće i ostale, izvadjanjem ogromnih ogojnih radnja, te konačno više mjesecnom doznakom, tako reći dosta dnevnog vanjskog službovanja, mislim da će se rado vjerovati.

Pa gdje su nebrojene dražbe što ih prestare sastojine daju? Pa gdje je istom šumsko redarstvena služba, koja u veliko brige zadaje?

Jednom riečju službena knjiga, koju činovnik zbog podnašanja putnog partikulara voditi mora, najbolji je pregled njegovog vanjskog službovanja; pa zato i mogu uzvrditi, da je malo radnih dana u godini, koje sam izvan šume sproveo.

Pa kakav razmjer može u takovim prilikama izmed službovanja upravitelja šumarije i zamjenika mu biti? Kad obadva tako reći svakog dana imadu samostalno vanjsku službu obavljati. (? O. s.)

Sam djelokrug na šumariju dodieljenog činovnika nije u napisku c. zakona od 1881. god. određen, a ne poznam takodjer nikakove naredbe, koja bi to pobliže odredjivala.

Pod tim okolnostima upućen je zamjenik na naloge i odredbe upravitelja šumarije; pa onda obično biva da vanjsku službu upravo diele.

Poznam mnogo slučajeva, gdje zbog raznih okolnosti, čak i pretežniji dio vanjskog službovanja zamjenik upravi-

telja šumarije vršiti mora (Ako je bolestan ili na dopstu pa ga zamjenjuje, ali onda uživa njegov paušal, odnosno dužan mu je isti podvoz ili konja dati na razpolaganje. O. s.)

Službeni rešpekt, ambicija, pa i kolegijalno poštovanje prema starijem činovniku, nukaju mladjeg šumara na vršenje svih službenih poslova, a rezultat toga jeste materijalna šteta. (To nije dužan; dapače ne bi se smjelo ni tako raditi. Zašto je onda upravitelj tuj? O. s.)

Jer da se sa svotom od 32 kruna mjesечно u jednom šumskom kotaru gdje su lugovi (gospodarstvene jedinice) i do 20 klmt. od sjedišta udaljeni, mnogo dana u mjesecu putovati ne može, držim, da je vjerovatno; pak onda čak i pojmljivo, da u napred razloženim slučajevima mora pristav ili vježbenik od svoje kukavne plaće jedan deo i na podvoz žrtvovati.

Recimo da upravitelj šumarije obzirom na premalenji paušal zamjenika mu, istomu poslove u obližnjim šumama dodieljuje, kako bi naime manje za podvoz izdati morao, to to onda biva po dotičnog pristava ili vježbenika još crnije, jer i do luga iz pod 8 kilometara udaljenog, mora dotičnik podvoz najmiti; a za takovo službovanje ne pripada mu baš nikakova dnevica (naredba broj 12.219 ex 1891.) Hrdjavi putevi, nepogoda vremena, službeni predmeti za posao nuždni, pa i hodanje preko cijelog dana po šumi, sile činovnika da podvoz i do najbližeg luga najmiti mora.

Da kirijaši baš mnogo obzira na udaljenost šume ne uzimaju, vjerovatno je, jer takovi obično traže dnevnu zaradu, koja njihovo dangubi i odšteti za podvoz pripada.

Vjerujem da imade šumarija, gdje poslovi radi položaja iste a i gospodarstvenih odnošaja dotičnih šuma, nisu tako razgranati, pa prama tome i zamjenici dotičnih upravitelja sa napred iztaknutim pristojbama mogu zadovoljni biti, no za to zbog njihove eventualne koristi nije pravo, da ostale kolege pod drugim okolnostima, štetu trpe.

Da pod istaknutim prilikama činovnici XI. dnevnog razreda na šumarijama, ne mogu sa uživanjem sadanjeg putnog paušala zadovoljni biti, držim da je dovoljno obrazloženo.

Pa da i u tom pogledu svake moguće nejednakosti nestane, a da se spomenutim činovnicima što pravičnije vanjska službovanja odštete, držim za pravedno, da im se na takovim šumarijam, gdje su vanjska službovanja razgranata, paušal za uzdržavanje sa o b v e z o m d r ž a n j a k o n j a d a d e . (To dobivaju, ako s a m o s t a l n o upravljaju šumarijom. O. s.) Ne manje je pravedno uživanje putnih pristojaba u smislu visoke naredbe br. 10.076 od 1892. godine nu uživanje **paušala za uzdržavanja konja**, za s h o d n i j e držim, buduć je u tom slučaju činovniku u svako doba podvoz pri ruci. (Dodieljeni činovnik ne može takav paušal dobivati, onda bi dva činovnika šumarije brala odštetu za vanjska službovanje, što bi svakako malo preveć bilo, jer je dovoljno da jedna šumarija imade samo jednog šumara, a ne dvojicu (najpače ne samo za vanjsku službu.) O. s] Nema prigovora, da bi si dotični od tih pristojaba štогод заštediti mogao, ili pak p o g o d n o s t c i-tira e naredbe pod toč. c. zlorabiti mogao. (Zato imade drugih sredstvah, da se to proprieći. O. s.)

Predaleko bi me odvelo daljnje navadjanje drugih još raznih okolnosti, da bi još bolju ilustraciju nepravednog uživanja napred istaknutih putnih pristojba označio, a znajući da ovo uvjerenje mnogi kolega dieli, završujem sa željom: »dao bog da u našoj zelenoj struci i u tom pogledu jadikovke nestane.«

J. M.

Pajasen (*Ailanthus Glandulosa*. Götterbaum.)

Piše Š. Š. Belamarić kr. kot. šumar.

Vlastitim opažanjima kroz njekoliko zadnjih godina uvjerio sam se, a i čitam po novinama, da se je »pajasen« po nekojim vlastelinstvima u Podravini, a takodjer i u ravnoj Sla-

Slavoniji, odpočeo na veliko kultivirati, osobito na pjeskovitom tlu.

O pajasenu riedko se gdje što čita, a čini se, da je i medju strukovnjacima — jer ga kod nas riedko nalazimo — malo poznat, jer da jest, za sjegurno ga ne bi udomili u Hrvatsku.

Pajasena nalazimo gdje-gdje po koji komad i to samo u parkovima, ali ga u šumama — izuzev hrvatsko primorje gdje ga za pošumljenje krša upotrebljavaju — nigdje ne nalazimo.

Kultiviranje pajasena u najnovije doba razlogom je, što sam nakanio da o njemu nješto rečem, ne sa strogo botaničkog gledišta, nego više sa šumarsko-praktičnog.

Pajesen je po priči (?) importiran iz Kine polovicom 18. stoljeća, te su ga u blagom klimatičnom podneblju, većinom uzgajali u privatnim i javnim perivojima za ures, zbog ravnog uzrasta i liepog oblika krošnje. Kasnije se osvjedočiše, da na kamenitom tlu dobro uspjeva, pak od nekoliko vremena vidimo, da ga uz ostale prikladne vrsti drveća rabe za pošumljivanja našeg primorskog kraša, zašto je vrlo prikladan. Na kamenitom tlu, kako rekoh, dosta bujno uspieva, a njegovo plitko i razgranjeno korenje, iz kojega na sve strane izdanke tjera, za krš je od osobite važnosti. Nu pajesen posjeduje uz to jednu manu, da na odviše krševitu tlu brzo ugine. Medjutim je ta mana za krš i od njeke vrednosti, jer se za to vrieme pod zaštitom pajasena mogu uzgojiti druge vrsti drveća za krš prikladne, koje se nakon uginuća pajasena tako razviju, da kasnije mogu slobodno uspjevati i odoljeti buri, suncožaru, kao i inim tamo vladajućim nepogodam.

Koliko je pajesen za pošumljenje primorskog krša probitacan, u toliko te njegove prednosti izčezavaju kod pošumljivanja podravskih pjeskulja i — kako sam čitao — u njekojim predjelima Slavonije. Doduše, njegovo gusto i plitko korenje vrlo je prikladno za pjeskovita tla, ali kako ćemo kasnije viditi, druga je po sriedi neprilika, koja to njegovo dobro svojstvo kvari.

Motrio sam naime vlastitim očima jedan nasad pajasena, što ga je neko vlastelinstvo na dravskim obalama kultiviralo,

pak sam kroz vrieme od 3 godine došao do zaključka, da pajasen nije za to, ma koliko ga njekoji preporučivali. Premda pajasen svojim plitkim korienjem, donjekle veže pjeskovito tlo, to ipak za naše klimatičke odnošaje nije, jer mu oštra zima, koja kod nas vlada, u velike škodi. Uslied jake studeni svi mu vršci i jednogodišnje mladice pozebu tako, da uslied toga odmah u prvoj godini — ako je i manje stroga zima — zakržljavi i za daljnji rast nije, jer kroz to tjera postrance mlađe grančice, koje opet sliedeće zime ista sADBINA čeka i tako u mjesto liepih razvijenih stabala, imademo zakržljavila stabalca u obliku grmovlja. (Da i velika stabla mnogo stradati mogu od velike studeni, najbolji je dokaz pružila jaka zima godine 1879/80., gdje je u Beču velika množina već odraslih stabala pajasena propala. Ur.)

Reć bi, da su tu pogriešku, gojitelji pajasena u Slavoniji i sami uvidili, pak su ovoga proljeća u novinama oglasili prodaju mlađih pajasenovih biljka na tisuće.

Pajasen je dakle za toplije južnije podneblje, gdje mu mrazovi — osobito kasni — koji kod nas vladaju, naškoditi ne mogu. Dobro bi s toga bilo, da gospoda gojitelji o svojim opažanjima u »Šumarskom Listu« nješto saobče.

Promotrimo li s druge strane i pobliže svojstva pajasenovog drva, to vidimo, da isto u obće nije gotovo za nikakvu porabu. U mladosti mu je drvo veoma krhko tako, da se i prilično debela grana laganim pritiskom skršiti može. Njekoji strukovnjaci tvrde, da se pajasenovo drvo dok je starej, u stolarstvu dobro upotriebiti i laštiti dade, nu ja sudim, da za to, radi svoje poreznosti nije. U Dalmaciji primjerice, imade ga zasadjena u drvoredima i po javnim šetalištima u debljini prsnog promjera od 60—80, a kadkada i više centimetara; nu ako ga moraju posjeći radi zamjene sa drugim ukusnijim drvećem, ne pada na pamet ni jednom stolaru, da ga nabavi i u koju svrhu upotriebi, neg ga siromašniji slojevi pučanstva kupuju i upotriebiju kao ogrevno drvo. A kakovo je istom za ogrev, — Da se Bog smiluje! Kod izgaranja raz-

vija se silna množina zadušljivog dima, uz neugodnu duhu po izgarajućoj smolavoj tvari, koje u sebi sadržaje; drvo izgara slabim plamenom, a uz to ne daje skoro nikakove topline.

Lišće pajasena neugodno zaudara po nekom posebnom vonju, radi česa nije za brst, te ga blago izbjegava. Za strelju takodjer nije, jer je tanko i slabo mesnato, pa dok se osuši neznatno je, brzo se smrvi, te ga vjetar raznese.

Još mi je iztaknuti na koncu, da se pajasen može — tamo gdje to klimatički odnošaji dopuštaju — uzgajati sa siekom na glavu, u kojem slučaju bujne mladice, $1\frac{1}{2}$ —2 metra duge, tjera. Pajasen se razplodjuje najbolje sa izdancima, koje u ogromnoj množini tjera iz slabo ukorjenjenog žilja, a radi toga ga je ondje gdje se jednom udomi, vrlo težko izkorieniti, još teže nego li bagrem (akaciju).

Kako iz svega navedenoga razabiremo, ne može se pajasen preporučiti za kultiviranje pjeskulja u Hrvatskoj i Slavoniji, jer mu ovdašnji klimatički odnošaji ne prijaju, a uz to osebujnosti drva nisu nikakove, pak naše šumarske krugove, na to ovime navlastito upozorujemo.

Šumarski vježbenici.

U zadnjem broju »Šumarskoga lista«, u izvješću ob uspjehu višeg državnog šumarskog izpita, koji se je obavio u mjesecu travnju t. g., čitam na koncu sliedeće: »Glede spomenutog uspjeha ovih izpita u ovom roku ne može se reći, da je isti nepovoljan, nu mogao bi biti i povoljniji, kad bi se praktičnoj izobrazbi posvećivalo više pumnje, nego li se to još i sada čini« i t. d.

Na osnovu izpitnog uspjeha, obnašlo je izpitno povjerenza shodno, da visokoj kr. zemalj. vladi na uvaženje podnese tri predloga, smjerajuća na poboljšanje prakse šumarskih vježbenika, jer se je uvjerilo, da se izdana topogledna visoko-

vladna naredba u svojim tančinama onako neprovadja, kako je to intencija vis. vlade bila.

Ovaj hvalevriedan predlog izpitnog povjerenstva, mora svaki stručnjak sa oduševljenjem pozdraviti, videći kako se isto trsi, da nam naš šumarski podmladak svoju temeljitu teoretičnu naobrazbu upotpuni valjanom praksom tako, da će danas sutra biti nama i svojoj domovini Hrvatskoj na ponos i diku.

Baš taj — kako rekoh hvalevriedan — predlog ponukao me je, da ovo par redaka iznesem u javnost, koji se odnose na šumarske vježbenike kod političke uprave. To htjedoh već i prije učiniti, nu oklievao sam misleći, da će tko stariji i izkusniji od mene ovo pitanje potaknuti, ali sada vidim, da je upravo zgodno vrieme, da se toga dotaknem i predlozima izpitnog povjerenstva nješto nadodam.

Kako nam je svima poznato, većina šumarskih vježbenika kod političke naše uprave, namještena je kod kr. županijskih oblasti, a vrlo rijedko koji, da je dodieljen kotaru! Kakvu praksu imaju šumarski vježbenici kod kr. županijskih oblastih, nije težko pogoditi. Svršivši strukovne nauke, dodielili se tamo, gdje dan na dan mora, što no se kaže, jednu te istu kozu derati; jedan te isti posao obavljati kao: vodjenje uručbenog zapisnika i kazala; nadopunjivanje raznih propisanih izkaza, rubriciranje skrižaljkâ i t. d. Tko bi nabrojio sve te jednostavne radnje, koje bi jednostavni pisar obavljati mogao.

Zar je dakle to praksa za jednoga mladoga istom svršenoga šumara? Ako tomu nadovežem, da se tako mladi ljudi ostavljaju kod županijskih oblastih »u praksi« po jednu, a njekoji čak i dve godine, e onda nam je svima pojmovi, da ti mladi stručnjaci kod šumarskih državnih izpita na praktična pitanja veoma površno odgovaraju, a nije ni čudo, kad za cieło vrieme svoje tako zvane »prakse« nije bio, kako se stabla procjenjuju, nije sudjelovao kod nijedne geodetične radnje i t. d.

Za ilustraciju toga, navesti ću jedan slučaj, koji se je prije kratkoga vremena dogodio. Jedan mlad šumar — nomina

sunt odiosa — koji je za cielo vrieme svoje prakse prije državnog izpita proveo kod kr. županijskih oblastih, a neko vrieme i poslie položenoga državnoga izpita, imenovan bje kr. kot. šumarom, te mu je povjerena uprava jednog šumskog kotara. Taj mladi kolega došao je jednom zgodom u posjete svom susjednom šumaru, te su skoro cielo vrieme proboravili u razgovoru, koji se je kretao većinom o samoj struci; odnosno na stručna pitanja, mladog kolege, odgovarao je stariji. Medju inimi pitanji stajaše i ovo: »g. kolega, kako vi kod procjenjivanja hrastovih stabala praktički postupate, t. j. kako ustanovljujete kod jednog stabla, koliko je uporabivo za ciepivo, koliko za tvorivo, a što opet za podvlake? Na ovo pitanje malo se je stariji šumar lecnuo, i u sebi osjetio njeko čudjenje, nu nije opet dao prijatelju, da primjeti njegovo čudjenje kakovim vidljivim znakom, nego mu je svom pripravnošću stvar protumačio i razložio, ne bacajući krivnju na njega, nego na onaj nemili udes, koji ga je kroz vrieme njegove prakse, uz stol u županijskoj zgradici prikovaо! Eto, to je fakat, pak čovjeku prodju srsi tjemom, kad na to pomisli, i na budućnost našega šumarskoga podmladka, ako bude tako dalje išlo. To ne smije dakle i ne može tako dalje ići, pak iznašajući taj slučaj u javnost, apeliram na naše odlučujuće više krugove, da ovakovim slučajevima, shodnim odredbama što prije na put stanu. Moje je nemjerodavno mnjenje, da se šumarski vježbenici kod kr. županijskih oblasti dokinu, te da se ti mladi ljudi dodiele kr. kotar. oblastima, gdje će uz kr. kot. šumara steći dovoljno prakse nuždne za njegovu budućnost. Osim toga morali bi se šumarski vježbenici nakon godine dana premještivati imovnim občinam, a oni od imovnih občina k političkim oblastima, da se tako sa svimi granama šumarske uprave upoznaju, jer kako mi je poznato, nije često niti vježbenikom kod imovnih občina u tom pogledu mnogo bolje. (Žalibiože što premještanje od političkih oblastih k imov. občinama nije tako lahko provedivo, jer su to skroz različite službe, odnosno imovne občine već same skroz su neodvisna tiela medjusobom. Ured.). *

U mjesto pako sadašnjih šumarskih vježbenika kod kr. županijskih oblastih, neka se upotriebe kr. nadlugar i, sa kojima se šumari u kotaru — u strukovnom pogledu — samo donjekle pomoći mogu. Šumari u kotaru ako trebaju pomoćnu silu, ta mora biti strukovno naobražena, na koju se sa sjegurnošću osloniti mogu i povjeriti joj izradbu kakovog strukovnog predmeta, što od kr. nadlugara podpunim pravom niti zahtjevati ne možemo; a na protiv kr. nadlugari, odgovarati će sasma zahtjevom, koji se kod kr. županijskih oblastih, uredu od njih zahtjevali budu. Ova promjena bila bi — osobito sada kod predočenih uredajnih predradnjah za šume zemlj. zajednica — za šumarske vježbenike od neprocjenjive vriednosti, a šumari dobili bi, tako rekuć, drugu desnu ruku, koju bi vrlo zgodno kod toga upotriebiti mogli, a posao bi uredjivanja znatnom brzinom pokročio.

Š. S. B.

LISTAK

Osobne viesti.

Imenovanja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je imenovati: kr. vlad. šumarskog pristava u X. činovnom razredu Andriju Koprića kr. šumarskim povjerenikom u IX. činovnom razredu kod kr. hrv.-slav.-dal. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove u Zagrebu; abiturienta šumarstva Petra Prpića privremenim kr. žup. šumarskim vježbenikom kod kr. žup. oblasti u Požegi sa sustavnom pripomoći; kotar. šumara imovne obćine gradiške Jovana Metlaša nadšumarom proceniteljem imov. obćine petrovaradinske pak šum. pristava iste imov. obćine Gavru Kovačevića kot. šumarom a šum. vježbenika Savu Milutinovića šumarskim pristavom iste petrovaradinske imov. obćine; konačno kot. šumare imovne obćine ogulinske Miju Kriškovića i Slavoljuba Brosiga nadšumarima a šumarskoga vježbenika Svetozara Vučkovića šumarskim pristavom, svu trojicu kod iste imovne obćine a sve sa sustavnim berivi.

Šumarsko i gospodarsko knjižtvo.

Novo je izašlo:

Brock, Katechismus der Jagdlehre. Ein Leitfaden für Anwärter des Forst- u. Jagdschutzdienstes; zugleich erste Anleitung für Anfänger im Waidwerk. Dermbach. Ciena 1 K. 44 fil.

Ernst, abgekürzte Multiplikationsrechentafeln für sämmtliche Zahlen von 2 bis 1000. Nebst einen Anhang enthaltend die Quadratzahlen von 1 bis 1000. Ciena 6 K.

Simony, die näherungsweise Flächen u. Körperberechnung in der wissenschaftlichen Holzmesskunde. Wien. Ciena 3 K.

Tapla, Grundzüge der niederen Geodäsie. I. Methoden und Dispositionen. Mit 9 lithogr. Tafeln. Wien. Ciena 3 K.

Hess, Die Forstbenützung. Grundriss zu Vorlesungen mit Literaturnachweisen. Ovo je već drugo izdanje djela poznatoga pisca. Ciena 9 K. 60 fil.

Hufnagl, die Buchenfrage in der oesterr. Forstwirthschaft. Ciena 2 K.

Eberbach, der Forstwart. Ein Leitfaden für den Fachunterricht an den badischen Forstwartkursen. Ovo djece ima 128 stranica a drugi dio istoga na 96 stranica sadržaje primjere za pismene sastavke. Izašlo u Karlsruhe kod F. Müllera g. 1900. Na ovo ćemo se djelce još osvrnuti, jer je pitanje o boljoj naobrazbi naših lugara postalo za nas akutnim.

Weinzierl, Regeln und „Normen“ für die Benützung der k. k. Samenkontrollstation in Wien. Wien. Ciena 60 fil.

Krause, wie angele ich mit Erfolg. Eine Belehrung für die Angelischerei u. für den Krebsfang. Leipzig kod Ernsta. Ciena 1 K.

Katalog der Bibliothek der köngl. Forstacademie in Tharand. Izašlo u Tharandu. Ciena 10 maraka.

Simon, Wirthschaftsbuch für Beamte auf dem Lande. Ovo je djelo izašlo s osobitim obzirom na odnošaje šumarskih činovnika. Izašlo u Neudammu kod S. Neumannna. Ciena 2 marke.

Nikašinović, Bosnien und die Herzegovina unter der Verwaltung der oesterr. ung. Monarchie und die oesterr. ung. Balkanpolitik. I. Band: Der Berliner Congress und die Agrarfrage. Ciena 6 K.

Kramayer, die Bekämpfung der Schadenfeuer. Taktische Regeln für die Brandstelle. Dritte Ausgabe. Ciena K. 20 fil.

Zürn, die Hausziege. Naturgeschichte, Racen, Schläge, Nutzen, Haltung und Pflege. Ciena 1 K. 20 fil.

Zürn, die Deutschen Nutzpflanzen u. ihre Beziehungen zu unseren Lebensverhältnissen. Ciena 3 K. 60 fil.

Promet i trgovina.

Nastavljaju se prodaje u našim planinskim šumama, pa je naročito za 10. lipnja o. g. raspisana dražba od 24 šumske čestice u državnimi šumama ležećima u području kr. šumskoga ureda u Otočcu. Množtvo je to stabala jelovih, smrekovih a još ponajviše bukovih. S prodajama u brdskim šumama ove godine baš prodavaoci nisu osobito zadovoljni, u ostalom vidit ćemo kakav će biti rezultat ove prodaje.

Glede prodaje u hrasticima sad se istom počimlje procjenami, nu već se javljaju naši drvotržci, koji žele da se te šume nešto ranije na dražbu iznesu nego obično i traže shodnije razdieljenje pojedinih prodajnih termina, dakle ono čemu smo svojedobno i mi već u našim dojakošnjim izvještajima izražaja dali. Domaći naš trgovački list „Agramer Lloyd“ donosi u tom pogledu želje naših drvotržaca u članku koji glasi: „Društvo ugarskih drvotržaca zaključilo je u svojoj zadnjoj sjednici da se podneskom obrati na ministra za poljodjelstvo, neka bi se dražbe, koje obično u listopadu počnu i nastavljaju se sve do u zimske mjeseca nešto prije raspisale i to najbolje u srpnju i kolovozu. Polag naših informacija bilo bi prerano dražbe prije početka rujna raspisivati, ali bi se baš mogle i morale te dražbe već početkom rujna obdržavati. Nu samim tim još ne bi bilo pomoženo. Isto tako kao što ne valja dražbe prekasno razpisati, isto tako nisu ni pojedini termini zgodni.“

Raspisi dražba morali bi slediti u takovim razmacima, da bi pojedinom reflektantu, koji nije mogao postati dostalem kod jedne dražbe, bilo moguće do druge dražbe dati drugu šumu procieniti. Na ove troškove, koji se u tu svrhu nebrojeno puta moraju uzalud učiniti i koji su dosta znatni, morali bi se naši prodavaoci šuma svakako obazreti i uvažiti želje drvotržaca. Nu moralno bi biti i u interesu samih prodavaoca šuma, da im dražbe budu što živahnijimi, a to će bez dvojbe i biti, budu li se ti prodavaoci međusobno dogovarali. Možda će uspjeti ovom pobudom, čega do sele nije bilo, da se time pobudi u prodavaoca šuma interes za dobrobit drvotržaca a i sebe samih“.

Ovako evo o toj stvari piše domaći interesent, a preštampao je to i list „Oesterr. ungar. Centralblatt für Walderzeugnisse“. Toj se opravданoj želji naših drvotržaca može uz malo susretljivosti od strane naših prodavaoca šuma lahko udovoljiti pa, nadamo se, i hoće.

Pošto su dražbe u hrasticima minule jeseni i zime slabo izpale i mnogo toga neprodano ostalo, podielila su se donekle mnjenja o tom što je bilo uzrokom da su rezultati tih dražba bili nepovoljni. Jedno je mnjenje, da je u obće konzum drva polovicom prošle godine počeo po puštati usled raznih nepovoljnih okolnosti i kriza od kojih nije ostalo

poštedjeno gospodarstvo onih država i zemlja, koje su glavni konsumenti našega drva. Mnogi pako drvotržci, naročito neki naši, drže glavnim uzrokom previsoke procjene, s kojih su mnoge naše dražbe bez natjecatelja ostale. Oni vele, ne samo da su cijene hrastovoj dužici osobito povoljne, kako već dugo bile nisu, već da su se i hrastovi trupeći dobro prodavali i da se je gotovo sve prodalo što je u toj robi proizvedeno. U dokaz toj posliednjoj tvrdnji objelodanjen je u gore spomenutom njemačkom organu drvotržaca u broju od 12. prošlog mjeseca potanki izkaz hrastovih trupaca proizvedenih i prodanih u našim slavonskim hrasticima u radnoj kampanji 1900/1. U tom se izkazu veli da je hrastove trupeće izradjene na sječinama u šumama krajiske investicionale zaklade, držav. šumskoga erara, krajiskih imov. obćina u ukupnom iznosu od 17.400 m³ i 5000 m³ izradjenih u šumama vlastelinstva Kutjevo (šuma već prije kupljena a sad izradjena) kupila riečka vjerenskijska banka. Osim toga kupile su tvrdke: Povischil i Raiser 2000 m³; Edmund Hofmann i drug 1500 m³; A. Lamarche 1200 m³; S. Vorgang i sin 1600 m³; Grassl, Schenk i drug 3800 m³; Green i Heven 1800 m³; Conrad Müller 1500 m³; Mohr i drug 1000 m³; F. Fritz Müller 800 m³ i razni drugi 500 m³. Prema tomu da je ukupno prodano 38100 m³ trupaca. Za sada da je od ovogodišnje izradbe preostalo samo neprodanih trupaca jedna manja partija od kojih 400 m³ spadajućih gosp. L. pl-Blasichu u Sisku, nu i ta da će skorih dana prodati. Osim toga moralo bi se još u obzir uzeti što je u Hrvatskoj, Ugarskoj, Rumunjskoj i t. d. proizvedeno i jur prodano, nadalje što su vlastnici pilana, koji su već na više godina unaprijeđe šume kupili i sad ih izradjuju, do sele izradili i prodali, kao što su pilane: Gutmann, Kraft i Tüköry, Societé d'Importation de Chêne i drugi, a sve to ovdje u obzir uzeto nije.

Prem još nije nastupila saisona za prodaju hrastika spomenut možemo samo jednu dosta veliku takovu prodaju, koja je nešto originalno oglašena. Vlastelinstvo naime vukovarsko prodaje na površini od 371 kat. ral 49520 stabala hrastovih, lipovih, briestovih i grabovih nu ne veli kolika mi je kubatura već samo kaže da su to sve stabla stara 95 godina.

Različite viesti.

O lovačkom kongresu (Jagdtag) u Beču. Polag našeg obećanja donosimo potanje viesti o tom kongresu, koji je toli brojno posjećen bio. Učestnike pozdravio je carski savjetnik Huber, predsjednik bečkog lovačkog kluba. Predsjednikom kongresa izabran je jednoglasno knez Karlo Auersperg. Odpisan je po tom odmah poklonstveni telegram Njegovom Veličanstvu. Od Prejasnog nadvojvode Franje Ferdinanda

stigao je pozdravni telegram kongresu u kojem se izriču simpatije nastojanju kongresa. Razprava počela je referatom šum. savjetnika Hittla o narodno-gospodarstvenoj važnosti lova. Referent dokazuje brojkama da lov donosi narodnom gospodarstvu u Austriji svotu od 32 milijuna pa da valja lovstvo, uz obzir na gospodarstvo i šumarstvo, njegovati a ne zatrijeti. Dr. E. Plutzar stavio je više predloga obzirom na razne zakonske ustanove tičuće se lova, koji se predlozi ustupaju posebnom odboru. Šum. savjetnik prof. Wang naglašuje da se lov ne ima smatrati samo športom, pa da se stoga lov u zaštitu uzeti mora. Kod treće točke glede „zaštite divljači“ govorio je šum. upravitelj L. Hradecky i zagovarao za Austriju jedinstvene lovačke propise i lovostaju sličnu onoj u Ugarskoj. Dr. Rigler osobito se zauzeo za srne. Osobito je važna bila za lovce daljna točka koja se je razpraviti imala, naime pitanje o lovnih šteta i odšteta. Izvjestitelj šumarnik M. Herdliczka zastupa mnjenje, da se svaka prava šteta ima naknaditi ali ne da budu oštećeni mogli kod tog praviti „posao“. Šumarnik Weiss sjetio se lovačkog osoblja i zagovara, da se isto u starosti obezbiedi, dočim je lovac i tvorničar Denk predložio, da se osnuje „Savez austrijskih lovačkih interesenata“ i da se odmah izabere posebni odbor sastojeći se iz zastupnika za svaku krunovinu, koji će taj zaključak ostvariti. Nakon obavljenog izbora zaključen je ovaj sastanak lovaca, pa pozdraviv predsjednika učestnici se razidjoše.

Velike geodetske vježbe slušača kr. šumarske akademije zagrebačke obdržavao je ove godine g. prof. V. Hlavinka u Podsušedu. Ove vježbe počele su 16. pr. mj. i trajale 14 dana. Vježbama prisustvovali su slušači II. godine, jer se polag naučne osnove geodezija istom u III. i IV. semestru predaje. Ovim je vježbam prisustvovao i asistent za geodeziju g. inžinirski pristav J. pl. Filipović.

Naučnom putovanju slušača kr. ug. šumarske akademije ščavničke, na koje će učestnici pod vodstvom profesorâ šumarstva krenuti početkom lipnja, bit će svrha, kako smo s pouzdane strane ubavešteni, upoznati prilike naših slavonskih šuma, šumâ gor. Krajine i pošumljivanja našega gologa primorskoga Kraša. Prošav glasovite slavonske šume zaustaviti će se izletnici na dalnjem putu i u Zagrebu a tom će prilikom svakako posjetiti naš „Šumarski dom“ i u njem smješteni muzej a dakako — prem još dosele službena ubaviest stigla nije — i kr. šumarsku akademiju kao i ine druge znamenitosti zagrebačke, a po tom nastaviti put u gor. Krajinu pa posjetiti čarna Plitvička jezera, Otočac, Senj a preko Rieke i Gorskog Kotara vratit se natrag kući. Cijenjene izletnike i sustručare iz posestrime nam kraljevine Ugarske, koji će na tom putu imati zgodе da prouče naše vrlo različite i zanimive šumarske prilike, pozdravljamo srdačnim: „Dobro nam došli“.

Stručni sastanci i razprave šumara imov. obćine ogulinske.

Ponajviše nastojanjem g. šumarnika — upravitelja imov. obćine ogulinske S. Moenaja odlučili su šumari iste imov. obćine od vremena do vremena sastati se na raznim mjestima imovinskoga područja i na takovim sastancima viečati o raznim pitanjima i predlozima pojedinih učestnika smjerajućima na unapredjenje gospodarstva svoje imov. obćine. O toku razprava vode se zapisnici iz kojih se može viditi o čem se je sve razpravljalo i kakovi su zaključci stvoreni. Prvi takov stručni sastanak i razprava obdržavala dne 15. travnja u Plaškom te je u svem razpravljenio 20 pitanja i predloga. Mnogo od ovih zaključaka bit će mjerodavni za jednoličnu i svrsi shodnu upravu šumarija, odnosno oslon za uredovanje gospodarstvenoga ureda kao centralu imov. obćinske uprave ove imov. obćine, a glede zaključaka koji prelaze vlastitu kompetenciju, za tražit će se u vis. kr. zem. vlade kao vrhovne nadzorne oblasti dozvola da se provesti mogu. Pošto nam je dobrohotno prepis zapisnika zadnjega sastanka dostavljen, mi ćemo se na pojedine zaključke istoga u sliedećem broju našega lista osvrnuti, a sad samo možemo reći, da ovo nastojanje gg. šumarskih stručnjaka imov. obćine ogulinske hvalevriedno i vredno da se i drugi u to ugledaju.

Ovogodišnja šumarska ekskurzija slušača kr. šumarske akademije zagrebačke

poduzet će se — nakon što bude stiglo odobrenje odnosnih predloga po kr. zemalj. vladi — u slavonske lugove i slavonske brdske šume. Pošto su slušači šumarstva koncem listopada prošle godine posjetili naše kraške šume i tako upoznali naš obrasli i goli Kraš, imat će zgode na ovom nakanjenom putovanju upoznat skroz različite prilike slavonskih šuma. Ovo će poučno putovanje trajati osam dana, a učestvovat će slušači II. i III. godine pod vodstvom više profesora. Nakon obavljenog putovanja mi ćemo naše cijenjeno čitateljstvo o tečaju putovanja sa stručnoga gledišta izvestiti, kao što smo izvestili i o posliednjem putovanju po gor. Krajini i Hrv. Primorju.

O pomladjivanju hrasta u Českoj.

U 15. broju lista „Oester-Forst und Jagd-Zeitung“ raspravlja se u uvodnom članku o uzrocima, zbog kojih su se reći bi izjavila nastojanja českikh šumara, da se tamo uzgoje čiste hrastove šume ili da se uzgoje mješovite sastojine hrasta i smreke ili hrasta i bora. Već od 50 godina u nazad uzgajaju oni u tu svrhu hrastove sadjenice u raznim šumskim vrtovima, iz kojih se presadjuju sa velikim troškom na mjesta, gdje ih tko dalje uzbunjati hoće. Danas se već opaža, da su sve te žrtve na trudu, novcu i vremenu uzaludne, jer se je većina tih sadjenica vani posušilo, a što je ostalo, također je kržljavo.

Uzrok je tomu taj, što kad se vade te hrastove sadjenice iz šumskoga vrta, mora se prerezati glavna žila srčanica, koju hrast već prve godine duboko potjera, da mu u dubljim slojevima traži vlage, a njegovu je službu moralo preuzeti nuzgredno žilje, koje se tik pod površinom zemlje nalazi. Dobro ono hrani biljku, dok je zemlja na površini vlažna, ali u suhim mjesecima ne može ono zamjenit žile srčanice, a biljka mora da zahiri ili i pogine.

Zato pisac članka preporuča svim šumoposjednicima, koji su voljni hrast uzgajati, mnogo bolji a i jeftiniji način, a to je sadnjom žira.

Da bude uspjeh što sjegurniji, neka se pusti žir da u piesku proklijie — najbolje je zemlju na uskim gredama u vrtu dobro pieskom izpremješati — a onda se neka na obradjenu površinu zasadi.

O osiguranju mirovine privatnim činovnicima u Austriji počelo se je sada ozbiljno raditi, te je nade da će davne želje i nastojanje privatnih činovnika ipak jednoč biti okrunjeno nekim uspjehom. O tom piše naš domaći dnevnik „Obzor“ sljedeće:

Austrijska vlada predložila je zastupničkoj kući zakonsku osnovu o osiguranju mirovine privatnih činovnika. Prema osnovi podpada pod ustanovu svaki onaj, koji se nalazi u privatnoj službi uz mjesecnu ili godišnju plaću, ako je navršio 18. godinu i ako mu godišnja plaća iznosi najmanje 600 kruna, nadalje svi javni namještenici, ako nemaju pravo na mirovinu, izuzev ipak dvorske službenike i one, koji su namješteni kod države ili kojeg državnog zavoda. Izuzeti su muškareci i žene koji istom nakon što su navršili 50. odnosno 40. godinu života stupaju u službu, koja bi inače obvezala na osiguranje, nadalje one osobe koje pripadaju pod služinski red ili obavljaju izključivo služinske poslove.

Plaće, po kojima se računaju mirovine, razdieljene su u tri razreda i to do 1200 K., od 1200 do 2400 K. i preko 2400 K. Podavanja u naravi, stanařine i razni podatci imadu se uračunati u plaću.

Da se steče pravo na rentu u slučaju nesposobnosti za rad, mirovina radi starosti, podpora za slučaj, da se ne može naći mjesto, mirovina za udove ili odgojni prinos, od potrebe je, da se je već neko vrieme bilo članom mirovinske zaklade. Taj zahtjev ipak odpada, ako je invaliditet nastao ili smrt nastupila uslijed nezgode, koja je posljedicom izvršivanja službe. To vrieme iznosi za mirovinu radi starosti kod muškaraca 480, kod žena 420 mjeseci, a u svim ostalim slučajevima 60 mjeseci. Renta iznosi u krunama

plać. razr.	plaća	radi inval.	radi starosti,	mir. udov.
I.	600—1200	600	900	300
II.	1200—2400	900	1350	400
III.	preko 2400	1240	1800	600

Na rentu radi starosti imadu pravo mužkarci nakon navršene 65. a žene nakon navršene 60. godine, vrše li oni još i dalje službu ili ne. Podupiranje onih, koji nemaju mjesta, počinje tri mjeseca nakon što su mjesto izgubili, ako u to doba bez svoje krivnje ne mogu dobiti druge službe, koja bi im unosila bar toliko, koliko iznaša najniža renta radi invaliditeta, makar i prolazna. Ta podpora daje se najduže na šestdeset mjeseci, a nakon što je opet stupio u službu, ne može dobiti takove podpore prije izminuća daljnih 60 mjeseci. Udova ima pravo na mirovinu samo onda, ako je bila barem godinu dana udata, ako je osiguranik sklopio brak prije navršene 50. godine, ako u vrieme, kad je brak sklopio nije bio raztavljen. Ako se udova opet udade, to ima pravo na odpravninu u iznosu od trogodišnje svoje mirovine.

Odgojni prinosi za svako diete iznose 10% od rente sbog invaliditeta, ako diete nema ni otca ni matere, 20%. Ukupni iznos odgojnih prinsosa ne smiju iznašati više od 25% invaliditetske rente, ako mati uživa mirovinu; ako djeca pak nemaju ni matere, ne više od 75% te rente. Nakon navršene 14 godine prestaje za diete pravo na odgojni prinos. Ako je otac umro prije nego što je minulo vrieme, što je propisano, to imadu udova i djeca pravo na odpravninu, koja iznaša jedanput za vazda 50% od invaliditetske rente. Ako je tko osiguran proti nezgodama to dobiva samo toliko, koliko je potrebito, da mu se invaliditetska renta povisi na iznos, što ga ustanovljuje zakon. Pravo na rentu gubi, ako se nalazi u inozemstvu ili u zatvoru. U potonjem slučaju ima ipak obitelj pravo na rentu. Ako privatni činovnik napusti službu, to mu se vraćaju uplaćene premije bez kamata. Ako pako stupa u novu službu to mu se računa i ono vrieme, koje mu se računalo u prijašnjoj njegovoj službi.

Za osiguranje mirovine radi starosti i mirovine udovica plaćaju namještenici i poslodavci premiju, i to mjesечно:

u I. razredu poslodavac K. 4·50	namještenik K. 3·—
" II. " " " 6·75	" " 6·—
" III. " " " 9·—	" " 9·—

Cielu premiju ima da plaća poslodavac, nu imade pravo, da namješteniku odbija od plaće onaj dio, koji na njega odpada.

Za odgojne prinosi i rente u slučaju invaliditeta, u koliko se ne bi mogli pokrivati iz višaka od premija, uvadja se namet, koji imadu poslodavci plaćati. Taj namet iznašat će oko 4·75% od plaće, dok redoviti prinosi poslodavaca i namještenika iznašaju ukupno 8·75% od plaće.

Za osiguranje privatnih činovnika ustraja se posebni zavod, kojemu je sjedište u Beču. Članovi tog zavoda su poslodavci i namještenici. Uprava sastoji iz najmanje 20, a najviše 24 člana, i to polovicom po-

slodavaca, a polovicom namještenika. Predsjednika imenuje ministar unutarnjih posala, a zamjenika predsjedniku izabire upravno vijeće iz svoje sredine. U svakom političkom kotaru ustraja se bar jedan lokalni savez, koji obavlja poslove, što ih označuje uprava. Lokalni savezi šalju i svoje zastupnike u glavnu skupštinu.

Osigurati se može i kod privatnog osigurateljnog družtva ili privatne mirovinske zaklade, ako ministar za unutarnje poslove ove priznade zamjenicima zavoda. Nitko nije ovlašten, da te ustanove promjeni na štetu namještenika, a takove ustanove u ugovorima nemaju nikakovih pravnih posljedica.

Zakon će stupiti u krije post godinu dana nakon što bude proglašen“.

Bude li ova zakonska osnova ovako prihváćena, izpunit će jedna od znatnih praznina u socialnom zakonodavstvu, a od osobite važnosti bit će taj zakon i za privatne šumarske činovnike, kojih baš u Austriji — jer je privatni šumski posjed vrlo velik — vrlo mnogo ima. Po našem sudu koristit će taj zakon ne samo takovim privatnim činovnicima već i samim službodavcima, jer će se i najbolji činovnici htjeti posvetit privatnoj službi, kad znadu, da im je budućnost osjegurana, dočim su se do sele većinom takovih služba klonili.

Da li je Sibirija vrlo šumovita ili ne, nisu o tom ni sami njezini gospodari Rusi na čistu, što najbolje zasvjedočava predavanje g. Freidina držano u petrogradskom šumarskom družtvu ovoga proljeća. Dok jedni tvrde da je Sibirija vrlo šumovita i većinom obrasla prekrasnimi šumami, drugi vele — naročito graditelji sibirske željeznice — da je to pusta zemlja bez šuma. Jedna i druga tvrdnja nije izpravna. Ima doista vrlo pustih predjela, gdje na daleko i široko šuma ne ima, naročito na jugu; nu mjestimično ogromni su predjeli obrasli šumom. Ipak te šume nisu osobite kakvoće. Kao razlog tomu navadja za taj, što je klima sjeverne Sibirijske i za rast šumskoga drveća nepovoljna. Uslijed silne studeni većinom je zemlja tekom godine smrznuta, pa je stoga drveće dosta kržljavo a bura i silni snieg množinu drveća polomi i ošteći. Sibirske šume većinom su — zbog hladnog podneblja — crnogorica i to rastu tamо: jele, smreke, ariževi, borovi i limbe. Listača vrlo je malo; zastupane su samo: breza i jasika. Od naseljenika strada ponajviše ariž, jer raste na najboljoj zemlji sposobnoj donekle i za druge vrsti kulture, pa se takove šume sieku a tlo krči. Mnogi stoga drže, da će ariž u Sibiru nestati. — Izgradnjom nove sibirske pruge postati će čitava Sibirija bolje pristupnom, pa ne ima sumnje, da će se za nekoliko godina i o sibirskim šumama više doznati.

Zašto lišće na jesen pocrveni nije još podpunoma riešeno pitanje. Donekle je to pitanje riešio Englez Overton iztraživanjem ta-

kovoga lišća, kojem je prilikom pronašao, da je u zelenom lišću ljeti mnogo škroba nasuprot u jesenskom požutjelom ili bolje počervenilom lišću manje škroba a mnogo više sladora. Našao je da se veća množina sladora stvara u jesen iz škroba uplivom sunčanih zraka a niske temperature, pa da bi po tom jedino intenzivno sunčano svjetlo i nizka temperatura bila uzrok, da lišće u jesen zelenu boju izgubi i počrveni.

Dosudjene, uplaćene i po šumarijama kod brodske imovne obćine prijavljene šumske odštete tečajem godine 1900.

Poimence:	Pojedince:	Ukupno:
Prenos od godine 1899.	289068 K. 02 fil.	
Dosudjene tečajem godine 1900..	45807 " 76 "	
Ukupni primitak . . .		334875 K. 78 fil.

Uplaćeno:

a) u gotovom prije odsude . . .	53 , 94 "	
b) na pravomoćnu odsudu . . .	11764 , 89 "	
c) odradbom	3081 , 43 "	
d) odpisom	138 , 72 "	
Ukupna odplata bez one pod a).		14985 K. 04 fil.
Ostatak šum. odšteta koncem g. 1900.		319890 K. 74 fil.

Na temelju prijavnice prijavljeno:

po I. šumariji u Trnjanih . . .	21233 , 74 "	
po II. šumariji u Cerni . . .	12535 , 70 "	
po III. šumariji u Vinkovcih. .	19116 , 98 "	
po IV. šumariji u Rajevuselu .	6608 , 88 "	
po V. šumariji u Otoku . . .	7527 , 36 "	
Ukupno prijavljeno . . .		67052 K. 66 fil.

M. Smolčić.

Izkaz

uplaćenih iznosa u blagajnu hrv.-slav. šumarskog društva u mjesecu ožujku 1901.

Ivan Markulin, akcesista, Petrinja, na račun članarine 1900. 5 K.; Josip Mikula, lugar u Radavi, za „Šumar. list“ 1901. 6 K.; Josip Andrić, nadlugar u Zenici, za „Šumar. list“ 1901. 6 K.; Antun Slama, lugar u Zenici, za „Šumar. list“ 1901. 6 K.; Grad Osiek, prinos za g. 1901. 20 K.; Kr. nadzorništvo kraša u Senju, za lugare 32 K.; Elzeiar Mlinarić, šumar, članarina za g. 1901. 10 K.; Mato Stefanović, nadlugar

članarina za g. 1900. 6 K.; Grof Miroslav Kulmer, u ime članarine 40 K.; Šumarija Drežnik, članarina za 10 lugara 20 K. Jovo Veljkov, Irig, nadlugar, članarina za 1901. 6 K.; Šumarija broj III. brodske imovne obćine, u ime članarine 1901. 34 K.; Viktor pl. Peićić, šum. pristav, članarina za 1899. i 1900. 20 K.; Blaž Lipovac, nadlugar, članarina za 1894. do 1900. 30 K.; Mallin nadšumar za lugare, za „Lug. viestnik“ 1901. 34 K.; A. Gettwert, šumar u Petrijevcih, članarina za 1901. 10 K.; Ivan Hohoss, drž. šumar, Pitomača, upis 2 K. članarina 10 K. skupa 12 K.; Šumarija u Goli za lugara Miju Pompera, članarina 4 K.; Alfons Kauders sluš. šumarstva, članarina za 1900. i 1901. 8 K.; Ivan Odžić u ime članarine 20 K.; Vaso Vučković, sluš. šumar., za list predplatu 4 K.; Aurel pl. Hrušocv u Višegradu, članarina za g. 1901. 6 K.; Miroslav Zebisch, Koreničani, za „Šumar. list“ 1900. 10 K.; Ivan Kolar, šumarnik za članarinu 1901. 10 K. za pripomočnu zakladu 10 K.; Adolfo Dumengjić, šumar, članarina g. 1899., 1900., 1901. 30 K.; Rudolf Brosig, okr. šumar Milova, članarina za g. 1901. 10 K.; Stjepan Frkić, šumarnik, članarina za g. 1901. 10 K.; Bönel Julius, šumar, u ime članarine 10 K.; Adolf Herzl, šumarnik, članarina za g. 1901. 10 K.; M. Majer, upravitelj šumarije u Belovaru, članarina za g. 1901. 10 K.; Ivan Benzon, šumar u Muću za članarinu 10 K.

Izkaz

u blagajnu hrv.-slav. šumarskog društva uplaćenih članarina mjeseca travnja 1901.

Dragutin Kadernožka, šumar, u ime članarine 10 K.; Ivan Markulin, akcесista, u ime članarine 5 K.; Kr. šumarija Riječevac za lugara Pavla Knežević, u ime članarine 3 K.; Kr. kraško nadzorništvo Senj, II. obrok lugarske članarine 8 K.; Edo Slapničar, šumarnik, u ime članarine za 1901. 5 K.; Kr. šumarija u Jasenovcu za nadšumara Vilima Perca članarinu 10 K. i za lugare članarinu 10 K. skupa 20 K.; Emil Prstec, šum. vježbenik, članarina za 1900. 10 K.; W. Müller, šumarnik, članarina za 1901. 10 K.; Mirko Lepušić, šumar, u ime članarine 10 K.; Kr. šum. ravnateljstvo Zagreb, u ime članarine šumarah i lugarah 140 K. 50 fil.; Kr. šum. ured Otočac, članarina lugarah za II. četvrtgodište 1901. 53 K.; H. Grund, šum. savjetnik, članarina za 1901. 10 K.; Vjekoslav Stublić, šumar, članarina za 1901. 10 K.; Ivan Kadlec, šum. nadzornik, članarina za 1901. 10 K.; Šumarija Oriovac za lugare, 82 K.; Šumarija Bosut, lugarske članarine za 1900. 10 K.

Broj 5578. ex 1901.

Oglas.

U smislu naredbe visoke kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 2. ožujka 1891. br. 30551. ex 1890. i 23. studenoga 1898 broj 43532. obdržavati će se dne 15. i slijedećih dana mjeseca srpnja t. g. kod kr. županijske oblasti u Varaždinu izpit kandidata za lugarsku, odnosno šumsko-tehničku pomoćnu družbu i izpit kandidata za lovačko nadzornu službu.

Molbenicu za prisust k izpitu imade svaki kandidat putem kr. kotarske oblasti (gradskog poglavarstva) onoga kotara u kojem boravi, do 15 lipnja t. g. podnjeti ovoj kr. županijskoj oblasti te istu obložiti prema propisom §. 1. odnosno §. 2. spomenutih naredabah:

1. Krstnim listom;
2. Svjedočbom o bezprikornom ponašanju;
3. Svjedočbom o dobrim uspjehom svršenih naucih pučke škole.

4. Svjedočbom, kojom dokazuje, da je dve godine bio u lugarskoj odnosno, da je proveo kao zakleti lovopazitelj bar dve godine u lovačko nadzornoj službi.

Da li će se molitelj k izpitu priupustiti biti će obavješten putem nadležne mu oblasti.

Kr. županijska oblast.

U Varaždinu, dne 1. svibnja 1901.

Kr. podžupan.

Natječaj.

Kod kneževskog vlastelinstva Schaumburg Lippe Virovitica u Slavoniji, imade se sa 1. listopadom 1901. mjesto

pomoćno-šumskog mjernika

popuniti, kod šumske izmjere i uredjenja šuma, sa četvrt godišnjim odkaznim vremenom.

Molitelj mora biti njemačkom i hrvatskom jeziku podpuno u govoru i pismu vješt, te da je visoku šumarsku školu dobrim uspjehom svršio kao i viši šumarski državni izpit za samostalno vodjenje šumskog gospodarenja, propisan za Hrvatsku, položio ili da je sposoban isti unutar godine dana položiti.

Beriva mjesечно 120 kruna nuz slobodan stan sa ogrevom.

Molbe sa prepisi svjedočba imadu se na kneževsko šumsko nadzoričstvo u Virovitici u Slavoniji upraviti.

SADRŽAJ.

Strana

Postanak i napredovanje šumsko-poljskog gospodarstva, na- poseb kod imovne obćine petrovaradinske. Napisao S. Milutinović	281—287
Napredak radnja oko sustavnog pošumljivanja kraških go- ljeti u Kranjskoj. Piše F. Ž. K.	287—303
Putne pristojbe činovnika imovnih obćina XI., dnevnog raz- reda, službujućih na šumarijama. Piše J. M.	303—310
Pojasen (<i>Ailanthus Glandulosa</i> . <i>Götterbaum</i>). Piše Š. Š. Be- lamarić, kr. kot. šumar	310—313
Šumarski vježbenici. Piše Š. S. B.	313—316
Listak. Osobne viesti: Imenovanja	316
Šumarsko i gospodarsko knjižtvo	317
Promet i trgovina	318—319
Različite viesti: O lovačkom kongresu (<i>Jagdtag</i>) u Beču. — Velike geodetske vježbe slušača kr. šumarske akademije zagrebačke. — Naučnom putovanju slu- šača kr. ug šumarske akademije ščavničke. — Stručni sastanci i razprave šumara imov. obćine ogulinske — Ovogodišnja šumarska ekskurzija slu- šača kr. šumarske akademije zagrebačke. — O po- mladjivanju hrasta u Českoj. — O osjeguranju mi- rovine privatnim činovnicima u Austriji. — Da li je Sibirija vrlo šumovita ili ne. — Zašto lišće na jesen pocrveni. — Dosudjene, uplaćene i po šuma- rijama kod brodske imovne obćine prijavljene šumske odštete tečajem godine 1900.	319—325
Izkaz uplaćenih iznosa u blagajnu hrv.-slav. šumarskog družtva u mjesecu ožujku 1901.	325—326
Izkaz u blagajnu hrv.-slav. šumarskog družtva uplaćenih članarina mjeseca travnja 1901.	326
Oglas i natječaj	327

